

PARTİMİZ GÖREV BAŞINDADIR

Sonuna yaklaşmakta olan 1976 yılını Türkiye büyük ekonomik ve politik bunalımlar içinde kapatmak ve 1977'ye ayak basmak durumundadır.

Gerçi Türkiye hemen hemen oldum olası iktisadi bunalımlar içindedir. Yalnız Türkiye değil emperyalist-kapitalist dünyaya bağımlı olan diğer geri ülkelerin de kaderi devamlı bunalımlar, dar boğazlar içinde bocalamak olarak görünüyor. Bunun temel nedeni yapısalıdır. Emperyalist-kapitalist dünyaya bağımlı, geri ülke olmanın bir sonucudur bu bunalımlar ve darboğazlar. Çünkü kapitalist, geri de olsa kapitalist ülke oldukları için daima politikalarında egemen sınıfın, burjuvazinin çıkarlarını, hesaplarını kollamak durumundadırlar. Egemen sınıf burjuvazinin hesapları, çıkarları ise, ulusal ekonominin gereksinmelerine aykırı düşer. Bundan dolayı darboğazlar kronik bir haldedir Türkiye'de ve diğer dışa bağımlı geri ülkelerde. Bu bağımlılıktan ve emperyalist ülkelerin nüfuzları altındaki ülkelere uyguladıkları politikadan dolayı emperyalist-kapitalist dünyanın 1973'den beri derinleşen bunalımı Türkiye'yi ve az gelişmiş veya gelişmekte olan diye nitelenen diğer ülkeleri etkilemekte, onların ekonomilerine yansımaktadır. Ama dünya bugün artık sadece emperyalist-kapitalist ülkelere ibaret değil. Bugün dünyada, dünyanın üçte birinden fazlasını kapsayan bir de sosyalist ülkeler var. Bugün dünyada sosyalizm artık bir dünya sistemine dönüşmüş bulunuyor. Bunun için dış dünyanın etkilerini göz önünde bulundururken, sosyalist dünyanın varlığını ve etkenliğini hesaba katmak zorunludur; kaldı ki sosyalist dünya nicel olarak üçte birden fazla olmakla beraber, nitel olarak çok daha ağır basmaktadır her zaman konuşmalarımızda belirttiğimiz üzere, dünyanın kapitalizmden sosyalizme geçişinde gittikçe artan ölçüde belirleyici rol oynamaktadır. Şimdi bunun için konuşmama dünyadaki durumu, bağımlı olduğumuz kapitalist-emperyalist dünyadaki ve sosyalist dünyadaki durumu kısaca özetleyerek başlamak istiyorum.

Dünyada Durum

Kapitalist-emperyalist dünya 1973'den beri derin bir bunalımın içinde bulunuyor. Ve burjuva iktisatçıları arasında bir tartışma konusu bu. 1973'den beri içine girilen bunalım dönemi, 1929'daki gibi gerçek bir iktisadi kriz mi, yoksa burjuva iktisatçılarınin gerileme -recession- dedikleri neviden bir olay mı? Ekonomik çizginin aşağıya doğru inişi artık bir daha eski düzeyine gelemeyecek surette derin bir buhranı mı gösteriyor; yoksa geçici bir gerilememi var; üretim ve genel olarak ekonomik gelişme eski çizgisine dönecek ve hatta onu aşacak mı?

Her iki halde de şu muhakkak ki, dünya ekonomisi, kapitalist ekonomi ta 1920 senelerinden önce 20. yüzyılın başlarından beri, içine girmiş olduğu genel krizi sürdürüyor ve bu sürüş gittikçe derinleşerek devam ediyor. Burjuva basınında çıkan haberlere göre 1973'de girilmiş olan kriz döneminden çıkış başlamıştır, enflasyon

ve işsizlik kontrol altına alınmıştır. Ama öyle görünüyor ki enflasyon, gerçi oraldaki enflasyon oranı bizdekine göre bir hayli düşük görünse de, aslında mesele teşkil edecek kadar bir enflasyon vardır. Amerika'da % 6,5'tan fazla olmayacağı ümit ve tahmin edilmektedir, işsizlik sorunundan ise pek söz edilmek istenmemektedir. Amerika'da işsizlik % 7 oranının üstündedir ki, bu endişe veren bir orandır burjuva iktisatçılarına göre bile, AET ülkelerinde ise işsizliğin gerilemekte olduğu belirtilmekle beraber, hâlâ verilen rakam 5,5 milyon dolayında olduğudur işsizler sayısının. Yalnız kesin olarak bilinen husus, ABD'de ticaret açığı giderilmiş ve bir fazlalık sağlanmış olmasıdır. Amerikan ekonomisinin gidişi hakkında Cumhuriyetçiler daha iyimser, Demokratlar daha kötümser görünmektedir. Amerikan Kongresi'nin bütçe komisyonu başkanının verdiği demece göre Amerikan ekonomisi 1977 bütçesiyle bir sene kadar zaman zarfında bir durgunluğa doğru gidecektir. Zaten hatırlanırsa, daha geçen sene Amerikan ekonomisinin 1977 başlarında yeniden daha büyük bir bunalıma düşeceği, bir kısım iktisatçılarca haber verilmişti.

Güney Avrupa'daki Yeni Gelişmeler

Avrupa'da bir de hasta ekonomilerden bahsediliyor. 19. yüzyılda Avrupa'nın Osmanlı İmparatorluğuna yakıştırdığı "hasta adam" deyiimi, şimdi İngiltere'ye yakıştırılıyor ve ayrıca İtalya'dan da, Fransa'dan da hasta ekonomiler olarak söz ediliyor. İngiltere'de iktidarda olan İşçi Partisi'nin iktidardayken parti liderini değiştirme durumunda kalışının altında, İtalya'da görülen politik bunalımın ve istikrarsızlığın altında ve Fransa'da D'estaing'in başbakan değiştirmek mecburiyetinde kalışının altında bu hasta ekonomiler olgusu yatmaktadır. Fransız ekonomisinin durumu kısaca şudur: ticaret dengesi önemli açık vermektedir, üretim düşmektedir, enflasyon ise yükselmektedir. Şimdi yeni başbakan Reymond Barre bir kemerleri sıkma politikası getirdi, vergiler konusunda getirmek istediği reformu sağcılar önlediler ve bu kemerleri sıkma politikasına karşı da, iki gün önce biliyorsunuz, Fransa'da başarılı bir genel grev ilân edildi, bir uyarı mahiyetinde olmak üzere. Eğer bu yeni tedbirlerle D'estaing ekonominin meselelerini hafifletmeyi başaramazsa, 1978'de yapılacak genel seçimlerde sol kanadın, başkanlık seçimlerinde çok ufak farkla kaybettiği seçimleri kazanması çok kuvvetle beklenebilir. Ama asıl problem teşkil eden ülke İtalya'dır. Biliyorsunuz İtalya'da yakında bir seçim geçirildi ve seçimlerden önce İtalya'da komünist partisinin iktidara katılması sorunu ciddi şekilde burjuva basınında ve çevrelerde, politika çevrelerinde tartışıldı. Seçimlerden İtalyan Komünist Partisi Parlamentoda 70 daha fazla üyelik kazanarak çıktı. Hristiyan Demokrat Parti ise 3 üyelik kaybederek. Ama komünist partisinin iktidara katılmasına bilhassa dış güçler müsaade etmedi. Bana eyle geliyor ki, eğer İtalyan burjuvazisine sadece kalsaydı iş, belki de komünist partisinin iktidara ortak olmasına hepden karşı çıkmayacaktı. Hatırlanacağı üzere bir iki yıl önce İtalyan burjuvazisinin büyük tekelci sermayesinin sözcüsü ve temsilcisi durumunda olan Fiat Tesisleri Başkanı Agnelli Komünist Partisinin iktidara ortak olabileceğini, hatta böyle bir katılmanın sorunların çözümü bakımından gerekli olabileceğini söylemişti, ama hemen arkasından Amerika'ya yaptığı bir seyahatten dönünce de aynı Agnelli 180 derece bir dönüş yaparak ağız değiştirdi. Gene biliyorsunuz, seçimlerden biraz önce gerek Amerika,

gerekse Federal Almanya “Komünistler iktidara ortak olduğu takdirde İtalya’ya yardımlarını keseceklerini” belirttiler, dış güçlerin desteğini arkasına alan İtalyan bankaları, malî kuruluşları ve Vatikan Hristiyan Demokratlara kuvvetlice omuz verdi ve bunun neticesinde demin söylediğim seçim neticeleri meydana geldi. Amerika bilhassa açıklıkla, kesinlikle karşı çıktığı için, komünist partisi koalisiyona katılmadı ama, zımni bir anlaşma olduğu da açıktır. İtalyan Komünist Partisi parlamentoda oylamaya katılmamak suretiyle Hristiyan Demokratik Hükümetin kurulmasına yardımcı oldu; ama 8 komisyon başkanlığını ve senato başkanlığını elde ettikten sonra. İtalya’da Hristiyan Demokrat Partinin Komünist Partisini karşısına alarak, onunla hiç değilse bir dirsek teması kurmadan, işleri yürütebilmesine imkân yoktur. Partinin başkanı Berlinguer şöyle konuşmuştur: Seçimlerde bütün demokratik ve halkın tuttuğu partilerin çok vahim olarak nitelediği genel kriz durumundan çıkılmasını sağlamak üzere gayretlerini birleştirmelerini, orta solun solunda bir program üzerinde anlaşmalarını önermişti. Seçimlerden sonra Berlinguer bu çağrısının hâlâ geçerli olduğunu söylemiştir ve halkın tuttuğu demokratik partiler birliğinden söz ederken, bu birlik içinde hem kendi partisini, İtalyan Komünist Partisini, hem de Hristiyan Demokrat Partisini saymıştır. Hristiyan demokrasisi içinde kanatlar olmakla beraber; bu partinin hâlâ halk kitlelerinde bir dayanağı vardır, bir kökü vardır. Bilhassa orta sınıflardan büyük bir kısmını peşinden sürüklemektedir. Onun için Hristiyan Demokrat Partiyle bir tarihî uzlaşmayı İKP öngörmüştür. İKP bilhassa Şili’deki örnekten sonra orta tabakaların ve sınıfların önemini çok vurgulamış, bunlar kazanılmadan iktidarın kazanılmayacağını ileri sürmüştür. İKP İtalyan toplumunun uzlaşmaz ve derin bir şekilde ikiye bölünmemesine çalışmaktadır ve bunun için de daha önce Hristiyan Demokratlara “tarihî uzlaşma” denen teklifi yapmış, seçimlerde ve seçimler sonrasında da, az önce kısaca açıkladığım öneriyi ileriye sürmüştür. Bütün bunların arkasında yatan başlıca endişe faşizmin gelmesini önlemektir. Orta tabakaları da yanına çeken sol kanat, tekelci burjuvaziye karşı birlik bir cephe oluşturmalı ve faşizmin gelmesi olasılığını ortadan kaldırmalıdır. Gene bu hesaplardır ki İKP, iktidara ortak olmuş olsaydı, yeni kamulaştırmalar teklif etmeyeceğini ve ücretlerin dondurulmasına razı olacağını belirtmişti. İki gün evvel basında çıkan haberlere göre de, İtalya’nın en büyük sendikal birliği, hükümetin ücretleri dondurma politikasını bazı şartlarda desteklediğini açıklamıştır. O şartlar da yatırımların hızlandırılması ve işsizlere yeni iş olanaklarının açılmasıdır. Bu somut durumda İtalyan partisinin güttüğü politika, anlaşılabilir bir politikadır. Parti iktidara namzet duruma gelmiştir. İktidara hiç değilse ortak olacak bir duruma gelmiştir. Ama İtalya’da -bu konuda Fransa’ya da aynı atfı yapabiliriz- bir silâhlı devrim, bir ihtilâl ortamı yoktur. Ve bu ortamda, bu partilerin sorunu geniş ittifaklar cephesini oluşturarak ve onlara dayanarak tekelci burjuvaziye kuşatmak, soyutlamak ve etkisiz hale getirmektir. Aynı hesaptandır ki, yani faşizmi önlemek hesabından dolayıdır ki İKP, yine gazetelerden okuduğumuz üzere, NATO’dan çıkmayı da öngörmemektedir. Yani NATO’dan çıkıp çıkmama meselesinin demokratik ve halkın tuttuğu partiler arasında, güçler arasında, yeni tartışmalara, yeni bölünmelere meydan vermemesini istemektedir. Ayrıca Berlinguer aynen şunu söylemiştir: “Biz NATO ve Varşova paktları arasındaki güç dengesine dokunmak istemiyoruz.” Çün-

kü İtalya'da ve Fransa'da olanların ve olacak olanların mutlaka uluslararası düzeyde de yansımaları olacaktır, buna işaret etmektedir. Ama bunu söyledikten sonra da hemen şunu ilâve ediyor Berlinguer ve diyor ki, “ama biz İtalyan halkının kendi politik, ekonomik ve sosyal konularını kendi özgür iradesiyle tesbit etmesinden, kararlaştırmasından yanayız.” Bunu da savunuyor.

Şimdi, dediğim gibi, bu politika İtalya'nın somut şartlarında anlaşılabilir bir politikadır. Ama tabii sosyalizm açısından sosyalizmi hedef almış bir işçi sınıfı partisi açısından böyle bir politikanın bedeli nedir, niteliği nedir? Üzerinde hassasiyetle, önemle durulması gerekir. Böyle bir politikayı yürütürken sosyalizm çizgisinden asla sapılmamasının, çok önemli olarak dikkat edilmesi gereken bir nokta olduğu da muhakkaktır. Her halükarda çok uyanık, çok dikkatli ve hareketin gelişmesinin getirdiği durumları karşılayabilecek, tepkileri yapabilecek durumda olmak şarttır.

Geçen seneki konuşmamda demiştim ki, sistemlerarası mücadelenin, kapitalizmle sosyalizm arasındaki mücadelenin sıcak odak noktalarından birisi Güney Avrupa'dır.

Bu yargı bugün de geçerliliğini, doğruluğunu korumaktadır. Güney Avrupa'da genel olarak bir sola kayış vardır. İtalyan ve Fransız partilerinin tutumları, o ülkelerdeki durum bunu göstermektedir. Geçen senekinden farklı olarak Portekiz'de bir sağa kayış meydana gelmiştir. Ama sağa kaymış bugünkü Portekiz bile Nisan Devrimi öncesi Portekiz'e kıyasla daha solda, daha demokratik bir çizgide olan bir ülkedir. Soares'in iktidarında Portekiz'in nereye kadar gideceğini kestirmek henüz mümkün değildir. Bir orta sol çizgi üzerinde az çok istikrarlı bir yol tutturacak mıdır, yoksa sağa kayış devam mı edecektir? Bu kayış karşısında soldan ne gibi tepki gelecektir? Bunlar cevap bekleyen sorulardır. Portekiz'den en son gelen bir haber devrimden sonra yapılan toprak reformunun geri alınmaya başlandığını gösteriyor. O reformda dağıtılan toprakların eski sahiplerine iade edileceği haberi basında yer alıyor.

Buna karşılık İspanya geçen seneye kıyasla daha sola kaymış bir durumdadır, İspanya bizim burjuvazinin ve iktidarının gerçekleştirmek istediği bir durumu gerçekleştirme çabası içindedir. Yani işçi sınıfının sosyalizmi hedef alan partisine yer vermeden, bizde klişeleşmiş tabiriyle “çok partili çoğulcu hür demokrasi” görünümünü gerçekleştirmek. Ama bu pek mümkün olacağı benzemiyor İspanya'da. Daha şimdiden komünist partisine karşı olan, buna müsaade etmek istemeyen kralcı İspanya Hükümeti illlegal İşçi Komitelerini tanımak mecburiyetinde kalmıştır. “Demokratik Cunta” denen, içine İspanya Komünist Partisi'nin de dahil olduğu demokratik cephe birliğinin Madrid'de toplanmasını yasaklamamış veya yasaklıyamamış, önleyememiştir. İspanya'nın en hassas meselelerinden, -yani İspanyol burjuvazisi ve iktidarı açısından- biri olan Bask milliyetçiliği konusunda 40 yıldan beri ilk defa olarak Bask'a millî bayrağının dalgalanmasına izin vermek mecburiyetinde kalmıştır. Hasılı gelişmeler şunu gösteriyor ki, toplumun objektif gelişmeleri ve bu gelişme içinde ilerici demokratik güçlerin ve işçi sınıfının gösterdiği azimli mücadele, en gerici ve kralcı hükümetleri dahi iradelerinin dışında bir takım ödünler vermeye, bir takım durumları kabul etmeye zorlamaktadır.

Kuzey Avrupa'da Sağa Kayış Devam Ediyor

Güney'de bunlar olurken kuzeyde sağa kayış devam etmektedir. Ve sosyal demokrasinin vatanı diyebileceğimiz ülkelerde sosyal demokrasinin gerilemesi durumlarıyla karşı karşıyayız. Bunlardan birincisi İsveç'deki seçimler ve bunun sonuçlarıdır. İsveç'de sosyal demokrasi ilk olarak bu seçimlerde gerilemedi. 1972 seçimlerinde de gerilemişti ve ancak bir koalisyon olarak iktidarda kalabilmişti. Ama bu defa koalisyon olarak dahi iktidarda kalamayacak derecede oyları gerilemiştir. Bununla beraber bu ilerici sosyal demokrat koalisyonun aldığı oylarla sağcı koalisyon partilerin aldığı oylar arasındaki fark büyük değildir. Belki kıl payı denecek kadar küçük bir farkla sağcı kanat seçimleri almıştır. Bizim açımızdan İsveç konusu üzerinde durmakta şu önem var. İsveç oldum olası sosyalist bir ülke diye, hatta örnek bir sosyalist ülke diye dünya kamuoyuna sunulmuştur. Ve bizim burjuva çevreler de İsveç'i sosyalist olarak kabul edip, o anlayışla onun üzerine yargılar yapmaktadırlar. Oysa sosyalizmle İsveç'teki düzenin uzaktan yakından hiçbir ilgisi yoktur, ekonomisinin % 90'nının hatta bazı işkollarında % 95'den fazlasının özel sektör elinde olduğu bir ekonomi, sosyalist bir ekonomi elbette olamaz. İşçi sendikaları gerçi kuvvetlidir İsveç'te ve işçi sendikalarıyla sosyal demokrat parti arasında bir kaynaşma olmuştur, ama bu durum İsveç işverenlerinin çıkarına işlemiştir. İsveç dünyanın her tarafında ve bizde işverenlerin çok sözünü ettikleri ve istedikleri "çalışma barışını" sağlamıştır. İsveç'teki o sosyal demokrat sendikalar sağlamıştır bu durumu. "Sosyal barışı" sağlamak demek, ekonomik alanda işçi sınıfının ekonomik mücadelesinin dizginlenmiş, geriletilmiş ve üretim alanında işvereni çok memnun eden, onun çok işine gelen, kâr üzerine kâr, servet üzerine servet elde etmesine yol açan bir durumun meydana gelmiş olması demektir. İsveç'teki sosyal demokrat iktidar ve sendikalar, İsveç işverenlerine, burjuvazisine bu durumu sağlamıştır. 1972'de kayıplara uğradıktan sonra bu sosyal demokrat parti yeni bir öneriyle bu seçimlere katılmıştır. O da işverenlerin, patronların kârlarından % 20 oranında kesintiler yapıp fonlar oluşturarak, bu fonlarla özel kesim işletmelerini yavaş yavaş satın almak, bunlar meydana gelmiş olması demektir. İsveç'teki sosyal demokrasinin özellikle İsveç'teki sosyal demokrasinin, şöyle bir iddiası olagelmıştır: Adım adım, tedrici olarak kapitalizmden sosyalizme geçmek. Acaba İsveç Sosyal Demokrat Partisi'nin yaptığı bu öneri, gerçekten adım adım sosyalizme geçmeyi mi öngörüyordu? Çok önemli olduğu için burada bir noktaya kısaca da olsa işaret edeceğim. O da sendikaların işletmeleri satın almalarının ve özel sektöre ait olan işletmelerin el değiştirip sendikaların malı olmasının sosyalizmle, sosyalizme geçişle hiçbir ilgisi yoktur. Bu ancak sendikaları patron durumuna getirmektir. Genel çerçeve kapitalizm olduğu sürece, bir kısım işletmelerin mülkiyeti ister özel sektörde olsun, isterse devlette olsun, sendikalarda, kooperatiflerde ve benzeri topluluklarda olsun, üretim ilişkilerinde sosyalist nitelikte bir değişiklik meydana gelmiş demek değildir. Devlet kapitalizmi var demektir ve sözü geçen sendikalar, kooperatifler vs. özel sermayedarlar durumundadır. Mihenk taşı, anahtar bu üretim biçiminde artık değer üretilip üretilmediğidir. Artık değer bir takım özel ellere geçip geçmediğidir. Yoksa mülkiyetin hukuki biçiminin devlette, kooperatifte olması değil. Onun için böyle % 20 kesip, fonlar oluşturup sendikaları mal sahibi etmek, onları da patronlaştırmak, sendikaları kapitalist düzenle daha fazla ve daha iyi

bir şekilde bütünleştirmekten başka bir şey değildir. Bu konu üzerinde şu bakımdan önemle durdum. Çünkü bizde de, bildiğiniz gibi, 1970 öncesinden itibaren bir İYAK kanun tasarısı ve bir MEYAK kanun tasarısı vardır. TİP o zamanlar karşı çıkmıştı, şimdi de karşı çıkıyoruz: Çünkü İYAK ve MEYAK'ta toplanacak fonlarla yapılacak iş aslında işçilere veya memurlara yardım yapmak değil, o fonlarla ve büyük tekellerle ortak olarak, hatta yabancı sermayeyle ortak olarak, kapitalist yatırımlara gitmektir ve bu yoldan, OYAK'ta olduğu gibi bu sefer işçi kesiminde ve memur kesiminde bu toplulukları kapitalist düzenle bütünleştirmektir, çaba budur.

İsveç'ten sonra Almanya'da da sosyal demokrasi bir gerileme göstermiştir. Gerçi gene Sosyal Demokratların Hür Demokratlarla birlikte bir koalisyon kurması söz konusudur, ama bu koalisyonun bu seçimlerde aldığı oy, 72'de aldığı oydan daha azdır ve bu sefer Hristiyan Demokrat Parti en çok oy almış parti olarak ortaya çıkmıştır. Bunun için sosyal demokratlar yine koalisyon hükümeti kursalar dahi bu hükümet büyük zorluklarla karşılaşacaktır ve yeniden sosyal demokratların hükümeti kurmuş olması, sosyal demokratların sallantıda olduğu olgusunu değiştirmez. Ve sadece bu anlamda sağa kaymış da değildir. Federal Almanya, sosyal demokratlar kendileri çok sağa kaymıştır. Bugün Almanya'da son derece anti-demokratik kanunlar uygulanmaktadır. O derecede öyledir ki, bundan birkaç hafta önce Türkiye'yi ziyaret etmiş olan ünlü bir Alman yazarı Türk gazetelerine verdiği demeçte, sosyal demokrat yönetimindeki Federal Almanya için şu deyimini kullanmıştır: Bugün Almanya'da "gülür yüzlü faşizm" vardır, demiştir. Bizim örtülü faşizm dediğimiz şeyten bir yönetim.

Demek ki Avrupa doğudan batıya doğru uzanan bir çizgi üzerinde kabaca güney ve kuzey diye iki kesime ayrılmış durumdadır. Kuzey'de sosyal demokrasi gerilemekte, bir sağa gidiş, hiç değilse politik düzeyde kendini göstermektedir; güneyde ise sola kayış belirtisini sürdürmektedir. Sola kayış ise faşizm tehlikesini de beraber getirmektedir bir ölçüde. Çünkü toplumda sola kayış güçlendikçe sağ kanat toparlanmakta ve faşizmi bir alternatif olarak düşünmeye başlamaktadır. Zaten faşizm tehlikesinin ciddi olduğundan dolayıdır ki, az önce işaret etmeye çalıştığım üzere, örneğin İKP, belirttiğim stratejiyi, taktikleri kullanmakta ve bu faşizmi önlemek üzere bir takım tedbirler almakta ve önermektedir. Bu faşizm konusunda, küçük olmakla beraber ihmal edilmeyecek bir belirti de, dünyadaki çeşitli ülkelerdeki faşist örgütlerin uluslararası toplantılar yapmaya başlamalarıdır. En sonu Eylül sonlarında ABD'de San Fransisko'da yeraldı. Ondan kısa süre önce Fransa'da ve İngiltere'de benzeri toplantılar yapıldı. Henüz bu örgütlerin ve oluşturdukları toplantıların niceliği küçüktür ama, geçmişte Hitlerizm ve Mussolini hareketinin nasıl başladığını hatırlarsak, şimdilik küçük de görünse faşist örgütlerin uluslararası düzeyde örgütlenme girişimlerini küçümsemememiz gerekir.

Afrika'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri, Orta Doğu Bunalımı ve Emperyalizmin Yeni Taktikleri

Avrupa'da bunlar olurken, emperyalizm ve onun başını çeken ABD, ulusal kurtuluş savaşları ve mücadeleleri konusunda yeni bir taktik uygulamaktadır. Vietnam'daki hezimetten sonra ABD, modern çağlarda, barutun icadından sonra icad edilmiş en

tehlikeli silah olarak nitelediği ulusal kurtuluş hareketlerine karşı artık cepheden saldırının, açıktan silahlı savaşa girmenin bir sonuç, bir fayda vermediğini anlamıştır. Ve bunun neticesi taktik değiştirerek, cepheden değil, yandan saldırularla, bir takım operasyonlarla ve manevralarla kurtuluş hareketlerini tümünden bastırmak değil, saptırmak yolunu seçmiştir. Angola'da bunu yapmaya çalışmıştır, başaramamıştır. Şimdi Afrika'da Rodezya ve Güney Afrika ve Güney-Batı Afrika, Namibya konularında aynı taktiği uygulamaya çalışmaktadır. O da şudur: Ülkeyi gerçek bağımsızlığa, kurtuluşa kavuşturacak olan, kapitalizm ilişkileri dışına çıkartıp sosyalizmi hedef alan gerçek bir ulusal çizgiye oturtacak olan kurtuluş hareketlerine karşı, ılımlı denilen düzmece, aldatmaca kurtuluş hareketlerini desteklemek, sahneye çıkarmak ve yönetimi onların eline vermektir. Şimdi Rodezya'da bu yapılmak isteniyor. Batı yanlısı olan ve ılımlı diye tanınan Nkoma'nın ve onun gerilla kuvvetlerinin iktidara getirilmesine, gerçek ulusal kurtuluş savaşı tarafı olan ve gerçekten ülkeyi bağımsızlık yoluna sokacak olan güçlerin bertaraf edilmesine çalışılıyor. Bu suretle şu neticeler elde edilmiş olacaktır. Birincisi, beyazların, çok küçük azınlık olan beyazların ekonomik ve kültürel çıkarları ile yabancı yatırımcıların çıkarları korunacaktır. Ama görünümde, şeklen, politik yönetim yerli siyahların elinde olacaktır. Gerçek ekonomik güç, kültürel üstünlük beyazların elinde olunca, elbette ki bu durum politik iktidarı etkileyecektir ve beyazlar doğrudan iktidarda olmasalar, veya iktidarda çoğunlukta olmasalar dahi, dolaylı olarak politik iktidarı etkiler, kontrolleri altında tutar durumda olacaklardır. İkincisi, bu ülkeler emperyalist-kapitalist ilişkiler ağı dışına çıkmayacaktır. Bu çok önemlidir emperyalizm açısından. Çünkü dünyada, önce bir ülkede, sonra daha çok ülkede sosyalizm gerçekleşince, bir dünya sosyalist sistemi meydana gelince, kapitalizmin dünya pazarları, hammadde kaynakları ve sermaye yatırım alanları daralmıştır. Bunun daha fazla daralmasına dünya kapitalizminin tahammülü yoktur. Bu anlattığım nitelikte politikalar gütmek suretiyle bu yeni bağımsızlığına kavuşan ülkeler görünüşte, şeklen siyasi bağımsızlıklarına kavuşacaklar ama esas itibariyle emperyalist-kapitalist dünyanın ilişkileri ağı için de olmaya devam edeceklerdir.

Angola veya Rodezya veya Namibya'dan daha gelişmiş düzeyde olan ülkelerde ise ABD kapitalizmi ve onunla birlikte diğer emperyalist ülkeler bu sefer sosyal demokrasiyi ortaya sürmeye çalışmaktadırlar, gerçek bir bağımsızlığa ve millî egemenliğe karşı. Portekiz'de bunu yapmışlardır, Soares'in partisi aracılığıyla; İspanya'da bunu yapmaya çalışacaklardır ve Türkiye'de de yapacakları iş budur. Şimdiden ABD'nin ve batılı ülkelerin Türkiye'de sosyal demokrasi üzerinde düşündükleri ve hesaplar yapmakta olduklarının emareleri vardır.

Emperyalizmin oyunlar oynadığı diğer bir sıcak nokta da, çok yakınımızda, komşumuz olan Lübnan'dır. Lübnan'da bir buçuk senedir devam eden iç savaşın çeşitli evrelerden geçtiğini hep biliyoruz. Ama bu evrelerden geçişten sonra belli oldu ki, esas mesele, Filistinlilerin ve Filistinlilerin askerî güçlerinin imha edilmesi, ortadan kaldırılmasıdır. Bugün iç savaşın hedefi bu haline gelmiştir. Bugün artık başlangıçta sözü edilen solcu Müslümanların politik ve ekonomik sosyal hak talepleri unutulmuştur. Bugün sağcısı-solcusu, hristiyanı-müslümanı Filistinlileri ve Filistinlilerin askerî güçlerini hedef almaktadırlar ve durum bir soykırımı halini almıştır. Ele ge-

çen kamplarda, gazetelerden okuduğumuz üzere, Filistinliler, çoluk çocuk, ihtiyar, kadın tam eski zaman savaşlarında olduğu gibi kılıçtan geçirilmişler, öldürülmüşlerdir. Bu soykırım mutlaka durdurulmalıdır. Neden böyle olduğuna gelince, kısaca şu nedenleri sıralayabiliriz: Bir kez Arap devletleri her ne kadar Filistin davasına sahip çıkar görünüyorsa da, aslında hiçbir zaman ve şimdi de Filistin davasına, Filistin halkının ulusal davasına gönülden sahip çıkmamışlardır. Çünkü Arap ülkelerinin ilerici, anti-empyralist görünenleri de dahil hepsi, Filistin ulusal ve toplumsal kurtuluş hareketinin niteliğinden tedirgindirler. Bu hareketin devrimci, ilerici niteliğinden tedirgindirler. Böyle bir hareket başarıya ulaşır da, onun iktidarında bir Filistin devleti kurulursa, hatta kurulmadan önce bu hareketin etkinliği fazlalaşırsa, bunun kendi iç rejimlerinde de yansıtacağından, kendi halklarını harekete geçireceğinden, kıpırdanmalara, direnişlere yolaçacağından kaygılanmaktadırlar. Ve bundan dolayı aslında, gönüllerinin tâ içinde Filistin davasına ve hareketine karşıdırlar ve sahip çıkmaları, savunmaları sözde kalmaktadır.

İkinci bir neden, Arap ülkeleri artık İsrail sorunundan, İsrail'le çatışmalar dolayısıyla sık sık savaşların olmasından, bunun sonunda yenilgiye uğrayıp toprak kaybetmekten bıkmışlardır. İsrail sorununu çözmek istemektedirler. Hele kendi topraklarında Filistin kampları ve Filistin askerî gücü bulunan ülkeler bunları hiç istememekte, bu kamplardan ve askerî güçlerden kurtulmaya bakmaktadırlar. İsrail'le sorun çözüme bağlansın ve her biri kendi ulusal çıkarını gözeterek ulusal bir politika yürütsün, uygulansın, bunun peşindedirler. Arap milliyetçiliği hiçbir zaman güçlü olmamış ve Arapları birleştirmeye yetmemiştir. Bugün ise Arap birliği milliyetçiliğinin yerini ayrı ayrı Mısır, Suriye gibi memleketler milliyetçiliği almaktadır. Bunun belirtilerini de gördük. 1970'de Kanlı Eylül denilen ayda, Ürdün Hükümeti Filistin kampları ve Filistin askerî güçleri üzerine modern silâhlarla donatılmış olan ordusunu yürütüp bir soykırım harekâtına girişti ve kendi toprakları, Ürdün toprakları üzerinde Filistinliler ve Filistin askerî güçleri sorununa son verdi. Mısır ise İsrail'le Sina Anlaşmasını yapıp ABD'ye yaklaşarak, İsrail'le, ABD ile ilişkilerini düzeltme yoluna gitti. İsrail'i tanımış oldu hatta; İsrail'le belirli bir süre silâhlı çatışmaya girmeme taahhüdüne girişmiş oldu.

Filistinlilerin üslendiği ve bundan dolayı da İsrail'in sık sık baskınlarına uğrayan devlet olarak geriye Lübnan kalmıştı. Lübnan da iç savaşı başlatarak iki kuşu birden vurmak istedi. Bir yandan değişen nüfus oranlarından, artık çoğunluğu teşkil ettiklerinden dolayı, politik rejimin değişmesini, politik ve sosyal hakların yükselmesini isteyen solcu Müslümanlar sorununu, öte yandan da kendi topraklarındaki Filistinliler ve Filistin askerî güçleri sorununu çözümlenmek istedi. Ama başaramadı. Başaramayınca Suriye'ye ümit kapısı açıldı. Suriye görünürde çok mantıklı, onaylanacak bir gerekçe ile, yani Lübnan'da kardeş savaşını durdurmak, kan dökülmesine mâni olmak ve Lübnan'ın bağımsızlığını korumak gerekçesiyle müdahale etti. Bir de baktık ki, bu sözde anti-empyralist, ilerici Suriye en sağcı Hristiyan kanadıyla, Falanjistlerle, işbirliği yapmaktadır ve onlarla beraber Müslüman kardeşleri durumunda olan Filistinlilerin üzerine yürümekte, onları tarumar etmekte, bir soykırımına başvurmaktadır.

Suriye'nin hep bildiğimiz gibi bu girişimi İsrail'den ve ABD'den onay almıştır,

bu surette Suriye, İsrail’le ve ABD ile ilişkilerini düzeltmek çabasıdır ve bu surette Golan tepeleri meselesini, meşhur tabiriyle, “millî şerefine” uygun bir biçimde halletmek çabası içindedir. Bu durumda biraz esefle şunu da belirtmek gerekir ki, Filistin kurtuluş hareketlerinin tutumu da olumsuz bir etken olarak kendisini göstermektedir. Filistin Kurtuluş Örgütüne dahil örgütler, güçler arasında tam bir anlaşma, tam bir birlik yoktur. Hedefleri, programları nedir, tam açık seçik belli değildir. İsrail devletini tanımamak havasındaydılar. İsrail devleti yerine Yahudilerin ve Arapların bir arada yaşayacakları lâik ve demokratik bir devlet öneriyorlardı. Oysa kanımızca bugün artık İsrail’in bir devlet olarak ortadan kalkması fiilen mümkün değildir. Kurulurken haklı olarak mı kurulmuştur? Batı devletleri Arapların, Filistinlilerin topraklarını bol keseden İsrail’e, Yahudilere, devlet kurmak için vermekte haklı mıydılar? Bu ayrı konu. Elbette ki haksızdılar. Ama aradan 30 seneden fazla bir zaman geçti ve bu devlet var artık. Bugün sorun, İsrail’in varlığından ziyade, İsrail’in emperyalizme Orta-doğuda bir sıçrama tahtası olması ve bu devletin devamlı surette genişleyici (expansionist) bir siyaset, saldırgan bir siyaset gütmesidir ki, bu önlenmelidir.

Onun için Filistin Kurtuluş hareketi örgütleri gerçekçi ve geçerli, uygulanabilir, ama aynı zamanda Filistin halkının ulusal davasını çözümler bir program üzerinde anlaşmak ve bunu ileri sürmek durumundadırlar.

Uçak kaçırma, adam öldürme gibi olayların Filistin davasına hiçbir yararı yoktur, zararı vardır. İlk zamanlar bu olaylar için şöyle bir gerekçe ileri sürülmüştü: Filistin davasını dünya kamuoyuna duyurmak, dünya kamuoyunun dikkatini çekmek. Bu gerekçe de, hele şimdi, hiç geçerli değildir. Çünkü bu olaylar dünya kamuoyunun dikkatini istenildiği gibi Filistin’in ulusal davasına çekmemekte, Filistinlilere karşı olumsuz bir direnç, bir tepki yaratmak sonucunu vermektedir. Ve açıkça görülmektedir ki, emperyalist güçler, gerici-tutucu güçler bu baskınlardan, uçak kaçırma olaylarından yararlanmakta, bunları dünya kamuoyunu Filistinliler aleyhine döndürmekte bir araç olarak kullanmaktadırlar ve maalesef başarılı da olmaktadır. Bunun için Filistin Kurtuluş Hareketinin bazı örgütlerinin bu kısaca nitelediğim eylemleri de sorunun çözümüne yardım etmemekte, olumsuz bir etken rolünü oynamaktadır. Ama gene de her halükarda dünyanın tüm ilerici, demokratik, sosyalist güçlerinin ve devletlerinin safi, Filistin halkı ve onun ulusal ve toplumsal kurtuluş davası yanındadır.

Sosyalist Dünya Geleceğe Dönük Olarak Gelişmesine Devam Ediyor

Kapitalist-emperyalist dünyada bu bunalımlar ve sarsıntılar yer alır ve derinleşirken, sosyalist dünya geleceğe dönük olarak gelişmesine devam ediyor. Şüphesiz sosyalist ülkelerin de sorunları var. Dünyada sorunu olmayan insan ve toplum yoktur. Bu gayet tabiidir. Ama sosyalist dünyada sistemi kökünden sarsan, çalkantılara uğratan, gelişmeyi köstekleyen sorunlar yoktur. Gelişmenin yarattığı doğal denilebilecek sorunlar vardır. Ve bütünüyle dünya sosyalist sistemi, her biri merkezi bir planlama altında ve hepsi birden de bir entegrasyona yönelik olarak sosyalizmin daha ileri aşamalarına doğru gitmektedirler, gelişmektedirler. Kapitalist-emperyalist dünyada Avrupa Ekonomik Topluluğu gibi örgütlenmelerle bir entegrasyona gitme, bir bü-

tünleşmeye gitme çabaları zorluklara uğrar, istenilen sonuçları vermezken, dünya sosyalist sistemi, Çin hariç, kendi arasında bir bütünleşmeye, entegrasyona doğru gitmektedir. Bağımsızlık, egemenlik, eşit haklar çerçevesi içinde bir entegrasyona, bir bütünleşmeye doğru gitmektedir. Arkada bıraktığımız dönemde, yani geçen seneki İl Temsilcileri Toplantısı'ndan bu yana sosyalist dünyada iki tane önemli olay oldu ki, dünya kamuoyunda, batılı basında ve bizim basında üzerinde oldukça duruldu ve tartışıldı.

Avrupa Komünist ve İşçi Partileri Konferansının Getirdikleri

Bunlardan birisi Avrupalı 25 komünist ve işçi partisinin yaptıkları toplantıdır. Bu toplantıyla birlikte Fransız ve İtalyan Komünist partilerinin yeni benimsedikleri strateji, politik çizgi de bir arada ele alınarak tartışmalar yapıldı görüşler ileri sürüldü. Şuna dikkati çekmek isterim ki, Fransız ve İtalyan Komünist Partilerinin yeni stratejilerinin, sosyalizme geçiş ve kendi ülkelerinde sosyalizmi kurmak için benimsedikleri yöntem ve biçimler tahlil edilir, tartışılır ve değerlendirilirken mutlaka riayet edilmesi lazım gelen, gözönünde bulundurulması lazım gelen bir takım temel kıstaslar vardır. Bir defa hep hatırlıyalım, bilimsel sosyalizmin en temel ilkelerinden birisi ve başlıcası nedir? Şudur değil mi: Toplumsal gelişmede alt yapı, ekonomik yapı son tahlilde üst yapıyı belirler. Şimdi bunu ele alarak olguya baktığımız zaman şunu görüyoruz: İtalya ve Fransa gelişmiş, sanayileşmiş, emperyalizm aşamasında olan ülkelerdir ve ilk defa olarak bu çeşit ülkelerde işçi sınıfının sosyalizmi hedef alan partilerinin iktidara gelmesi söz konusudur. Ve öyle bir ortamda iktidara gelmesi söz konusudur ki, fiilen bir silâhlı devrim, bir ihtilâl ortamı ve şartları mevcut değildir. Bundan önce sosyalizme geçmiş olan ülkelerden hiçbirinin içinden çıktıkları toplum Fransız ve İtalyan toplumlarınıninki gibi değildi. Yani gelişmiş, sanayileşmiş kapitalist ülkeler değildi. Şimdi alt yapıları birbirinden bu kadar farklı olunca, gayet tabiidir ki, İtalya ve Fransa gibi sanayileşmiş, gelişmiş kapitalist ülkelerde sosyalizme geçiş ve sosyalizmin gerçekleştirilmesi şimdiye kadar görülen biçimlerden farklılıklar gösterecektir. Üst yapıdan gelen faktörlerde de farklılık vardır. Bunlar gelişmiş sanayileşmiş kapitalist toplumlar olduğu için, buralarda burjuva demokrasisi görece olarak daha ileri bir aşamadır, Türkiye gibi ülkelere kıyasla. Geçen en az yüz elli senelik zaman zarfında emekçi kitlelerin, işçi sınıfının verdiği çetin mücadeleler sonucu bu demokratik hak ve özgürlükler kitleler lehine geliştirilmiş ve kitlelere mal olmuş durumdadır. Zaten somut toplumlarda sosyalizm uygulaması için ileri sürülen, başta gelen ilke bu uygulamaların, bu gerçekleştirmelerin özde, içerikte sosyalist biçimde ulusal olacağıdır.

Şimdi, özde sosyalist olabilmesinin birtakım temel kıstasları, ölçüleri vardır. Biçimde ne kadar farklılıklar olursa olsun, o biçimdeki farklılıklar oluşurken ve gerçekleştirilirken, temeldeki, özdeki bu kıstaslara riayet edilmek gerekir. Özün birliğini ve evrenselliğini temin eden kıstaslar veya unsurlar şunlardır: Birincisi, işçi sınıfının önderliği, bu önderliğin korunması ve geliştirilmesi. Bu önderliğin hem iktidara gelmeden önce, hem iktidara geldikten sonra korunması ve geliştirilmesidir. İkinci kıstas, işçi sınıfının, başta yoksul köylü olmak üzere, diğer emekçi sınıf ve tabakalarla ittifaklar kurması, ama bu ittifaklar birliği içinde, çerçevesi içinde işçi sı-

nının önderliğinin korunması, işçi sınıfının sosyalizmi hedef alan kendi partisinin bağımsız varlığının ve etkinliğinin korunması şarttır. Üçüncüsü, iktidar olduktan sonra şu veya bu biçimde ama mutlaka kapitalizmden sosyalizme geçme adımlarının atılmasıdır, yani üretim araçlarının mülkiyetinin bir program ve silsile içinde kamulaştırılmasına gidilmesidir ve ekonominin merkezi bir planlama ile yeniden örgütlenerek kamulaştırılan sektörlerde gerçekten sosyalist üretim ilişkilerinin oluşturulmasına girişilmesidir.

Dördüncü bir nokta, unutmamak gerekir ki, bütün sınıflı toplumlarda mutlaka devlet vardır. Sosyalizme geçiş ve sosyalizmi kurma aşamasında da devlet mevcut olacaktır ve çok önemli ve yararlı görevler yapacaktır. Devletler ise hangi toplumda olursa olsun, ne kadar özgürlükçü ve demokratik olursa olsun, eğer devlet ise, mutlaka bir cebir unsurunu ihtiva eder. Devletlerin kanunları vardır, kanunlarda yaptırımlar, müeyyideler vardır. Kanunlara karşı çıkanlar, ihlâl edenler cezalandırılır. Bu bir cebir unsurudur. Devletin mahkemeleri, hapishaneleri, kolluk kuvvetleri vardır devletin bu cebir unsurunun gerektiğinde işleyebilmesi için. Ne kadar demokratik, ne kadar özgürlükçü olursa olsun, eğer devlet varsa, mutlaka devletin cebir unsuru vardır. Bunun için en yasal yoldan seçimlerle iktidara geçseler de ve bütün hukuk kurallarına riayet etseler de, elbette ki, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin iktidarında da devlet varolacağına göre, kanunların müeyyideleri, yaptırımları olacaktır; yasaların ihlaline, başkaldırmalara karşı ve iktidarın programını uygulayabilmek için elbette devletin araçları -biçimde gerekli değişiklikler yapılarak- usulünce kullanılacaktır. Bütün mesele, sınıf mücadelesinin ne derecede şiddetli olacağıdır. Oluşacak iktidarın niteliği sınıf mücadelesinin şiddetine, keskinliğine, burjuva sınıfların direnme, sabotaj gibi girişimlerde bulunup bulunmamasına bağlıdır.

Fransız ve İtalyan partileri şu tezlerle ortaya çıkmaktadırlar: Birincisi, tekelci burjuvaziye karşı mücadelede kitlelerin bilinci yükselecektir. Şimdiden yükselmektedir. Sosyalizm artık sadece işçi sınıfının ideolojisi olmaktan çıkmakta, işçi sınıfı dışında aydınlar kesiminde, kol ve kafa emekçisi diğer kitlelerde de tutulmakta ve yayılmaktadır. Bu ittifaklar çerçevesinde verilen mücadelelerle sadece işçi sınıfının değil, onun dışındaki emekçi kitlelerin de politik bilinci yükselecek ve giderek sosyalizmi kabul eden, sosyalizm çizgisine varan bir duruma, bir düzeye gelecektir. İkinci bir tezleri şudur: Tekelci büyük burjuvazinin [karşında] böyle geniş ittifaklar kurulması ve bu ittifaklarda emekçi kitlelerin giderek daha bilinçlenmesi ve sosyalist çizgiye yaklaşması sonucunda, tekelci büyük burjuvazinin kuşatılabileceği, tecrit edilebileceği etkisizleştirilebileceğidir. Üçüncü tezleri, iktidara geldikten sonra kilit noktalarından başlayarak kamulaştırmalara gitmek suretiyle tekelci büyük burjuvazinin ekonomik dayanaklarını tasfiye etmek ve giderek tüm ekonomiyi sosyalist üretim ilişkilerine geçirmektir. İki partinin hareketi bu görüşlere, bu tezlere dayanıyor. Bunların uygulamada ne sonuç vereceğini zaman gösterecektir. İtalya'nın ve Fransa'nın somut şartlarında bunlar anlaşılabilir politikadır ama her halde çok uyanık, çok tetikte ve çok hazırlıklı, gereken tepkileri göstermekte, tedbirleri almakta hazırlıklı olmaları gerekecektir.

İktidarların dayanağı hiçbir zaman tek bir sınıf değildir. Egemen sınıf tek olsa bile, onun etrafında mutlaka bir sınıflar koalisyonu vardır. Burjuva iktidarlari için

durum böyledir; sosyalist iktidarlar için durum haydi haydi böyledir. Sosyalist memleketlerde iktidar, nüfusun bütün kesimlerini her düzeyde örgütleyerek, bir örgütler sistemine, salkımına oturarak işleri yürütmektedir. İkinci dünya savaşından sonra sosyalist iktidarı gerçekleştirmiş olan ülkelerde, halk cumhuriyeti ülkelerinde, iktidarlar çeşitli adlar taşıyan demokratik cephelere oturmaktadırlar. Bu cephelere dahil olmuş bulunan politik partiler, burjuvazinin sandığı ve inandırmak istediği gibi göstermelik partiler değillerdir. Toplumda önemli işlevleri, vardır. Bir, işçi sınıfının kendi partisi vardır ve o parti öncülüğü muhafaza etmektedir; onun yanısıra, onu destekleyen örgütler olarak cepheye dahil diğer partiler vardır. Siyasi partilerin dışında sendikalar daha çok önemli olarak yer almaktadır, arkasından kitle örgütleri gelmektedir ve bu şekilde bir toplumsal örgütlenmeler sistemine dayanarak iktidarlar işleri etkin şekilde yürütebilmektedirler.

Şimdi anlaşılıyor ki İtalyan ve Fransız partileri iktidara gelmeden çok önce bu ittifaklar sistemini oluşturmak, örgütlemek ve bunu da cephe ortaklarına tartışma, itiraz ve eleştiri özgürlüklerini vererek oluşturmak istemektedirler. Yani iktidara geldikten sonra zorunlu olarak ortaya çıkan, çıkması gereken o örgütlenme salkımını, iktidara gelmeden önce oluşturma çalışmalarındadırlar.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, sosyalizmin özüne, evrensel ilkelerine ve ölçülerine uymak, bağlı kalmak şartıyla çeşitli toplumlarda sosyalizme götürecektir yol ve biçimlerdeki çeşitli olanaklar küçümsenmemelidir. Farklar, biçimlerdeki, uygulamalarındaki farklar, sosyalist teori ve uygulamanın güçlü olanakları bulunduğunu, ne derecede zengin olduğunu gösterir. Bu da sosyalizmin teorisine ve pratiğine olumlu katkılardır, onun gücünü gösteren bir durumdur.

25 partinin toplantısıyla ilgili olarak çok tartışılan bir durum da proleter enternasyonalizmi sorunu oldu. Öteden beri batının basınında “tek merkezli”, “çok merkezli” tartışması yapılagelmıştır. Eskiden dünya işçi sınıfı hareketi tek merkezliydi, sonra, şimdilerde, çok merkezli hale geldi diye. Kanaatim, kesin kanaatim odur ki, proleter enternasyonalizmi veya sosyalist enternasyonalizm sorununu merkez kavramı açısından ve merkezlerinin sayısı açısından görmek yanlıştır. Meseleyi yanlış koymaktır. Tek merkezli, çok merkezli; bu, biçime ait birşeydir. Halbuki işçi sınıfı hareketinin, çeşitli toplumlardaki işçi sınıfı hareketlerinin uluslararası nitelikte oluşu, o hareketlerin kendi öz niteliğinden gelmektedir. Biçimsel örgütlenmesi olmasa, veya o biçimsel örgütlenmesi şu veya bu biçimde olsa da, gene işçi sınıfı hareketi, dünya işçi sınıfı hareketi özünde, içeriğinde enternasyonalidir. Örgütlenme biçiminden bağımsız olarak. Neden özünde işçi sınıfı enternasyonalidir? Şundan dolayı: Tüm toplumların işçi sınıfı sömürülen sınıflardır, sömürüye karşı, sermayenin sömürüsüne karşı mücadele eden sınıflardır. Amaçları hem kendilerini, hem tüm nüfusu, tüm halkı sömürüden kurtarmaktır. İşçi sınıfı iktidara geldiği zamandır ki, insan tarihinde ilk defa olarak sömürücü olmayan bir sınıf iktidara gelmiştir. Ondan önce toplumsal evrimde, köle toplumundan feodal topluma, feodal toplumdan kapitalist topluma geçişte bir sömürücü sınıfın yerini diğer bir sömürücü, egemen sınıf almıştır. Ama işçi sınıfı iktidarı aldığı zaman, insanlık tarihinde ilk defa sömürücü olmayan bir sınıf iktidarı almaktadır. Kendisi sömürücü olmadığı içindir ki tüm sömürülere karşı, sömürünün her çeşidine karşıdır ve diğer toplum-

lardaki işçi sınıflarıyla aralarındaki ulusal düzeydeki farklar ne olursa olsun, bu özde birleşmektedirler, sömürücü olmamakta, sömürülen sınıf olmakta, aynı sömürücü sermayeye karşı mücadele vermede birleşmektedirler ve bu durumlarından dolayı da aralarında bir çıkar kavgası, temel bir çıkar uyumsuzluğu yoktur. Ulusal farklılıklar temel çelişkiler değildir, hareketin uluslararası hedefleri ve çıkarı açısından bağdaştırılabilir, uzlaştırılabilir farklılıklardır.

Şimdi, uluslararası düzeyde biçimde bir fark meydana gelmiştir. Bu biçimdeki fark ise tarihsel şartlardan, dünya işçi sınıfı hareketinin gelişmiş olmasından doğmaktadır. Bugün artık her ülkede işçi sınıfı hareketi uzunca bir tarihe sahiptir. Bu tarihsel gelişmesinde geniş ve zengin tecrübeler kazanmıştır, kendi toplumunun şartlarını daha iyi öğrenmiştir. Kendi toplumuyla daha sıkı temaslar kurmuş ve kenetlenmiş, kendi toplumunda hareketi daha yetenekli olarak yürütebilir bir duruma gelmiştir. Tek merkez, bir karar merkezi yoktur ama, bu, uluslararası dayanışma yoktur, ilişkiler yoktur, karar alma olanakları yoktur anlamına gelmiyor. Zaman zaman dünya çapında ve bölgeler çapında konferanslar yapılmakta ve özellikle bu konferanslara hazırlık çalışmalarında çeşitli ülkelerin işçi sınıfının ve hareketinin karşılaştığı sorunlar ortaya konmakta, deneyimler, yeni edinilen bilgiler ortaya dökülmekte; bilgi, görüş alışverişi olmakta, meseleler tartışılmakta, karşılıklı eleştiriler yapılmakta ve sonunda anlaşmaya varılan konular tesbit edilerek kamuoyuna ilân edilmektedir. Bunun dışında, bu toplantılar dışında, batı basınına ve bizim basını-mıza pek yansımıyor, onun için haberimiz olmuyor ama, çeşitli ulusların işçi sınıfı hareketi temsilcileri, yöneticileri arasında ve bunlarla işçi sınıfının iktidar da olduğu ülkelerdeki temsilciler arasında sık sık buluşmalar, görüşmeler yer almaktadır. Uluslararası dayanışmanın ise esas olduğu ve sürdüğü konusunda konferansa katılan işçi sınıfı partileri aynı görüşte olmuşlar ve bunu vurgulaya vurgulaya belirtmişlerdir. Öyle görünüyor ki, burjuvazi boşuna ellerini oğuşturup “enternasyonalizm ortadan kalkıyor” diye sevinmektedir. Sevinmesin burjuvazi. Kendisi nasıl dünya çapında örgütlenip çokuluslu şirketler vasıtasıyla dünyadaki az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler üzerinde hegemonya kurmaya çalışıyorsa, bu çalışmalarda daima karşısında, ona karşı etkin mücadele veren uluslararası dayanışma içindeki işçi sınıfı hareketini ve dünya sosyalist sistemini bulacaktır.

Mao'nun Ölümü ve Çin'deki Yeni Gelişmeler

Sosyalist dünyada diğer üzerinde tartışılan ve dikkati çeken olgu, Mao'nun ölümü oldu. Mao'nun ölümü üzerinde en çok tartışılan ve ortaya atılan konu, ondan sonra halefi, yani onun yerini alacak olan kimdir, kim olacaktır?, yöneticiler arasında nasıl bir mücadele baş gösterecektir? soruları oldu. Halbuki bizim açımızdan önemli olan, sosyalizm açısından önemli olan, Mao'nun yerini kim alacak, klikler arasında nasıl bir mücadele olacak konusu değildir, veya öncelikle bu konu değildir. Daha ziyade, Çin'in sosyalist dünyadan ayrışımı, bölünmesi ortadan kalkacak mıdır, devam mı edecektir; sosyalist dünya yeniden tek bir bütün haline gelecek midir, gelmeyecek midir sorunudur. Bilindiği üzere Çin 1957'lere kadar dünya sosyalist hareketine uygun bir çizgide oldu. 1957'den sonra ve 1958'de başlayan “ileriyeye doğru büyük atılım” hareketiyle ayrışma başladı. 1957'ye kadar Çin'deki devrimci hareketi

doğru çizgide tutmuş olan yöneticiler ve kadrolar ve onların dayandıkları işçi sınıfı ve emekçi kitleler kesimleri ortadan kalkmış olamaz, etkinliklerini tümünden yitirmiş olamaz. Bunların etkinliklerinin yeniden su yüzüne çıkmaya başlaması beklenebilir. Kaldı ki, Çin'in temel politik çizgisi konusunda Çin yöneticileri arasında mücadeleler olduğunun belirtileri, Çin dış dünyaya kapalı tutulmaya çalışılmasına rağmen, ortaya çıkmıştır. Bunun son senelerde iki önemli belirtisini kısaca hatırlatayım. Birisi daha 9. parti kongresinde Mao'nun yerini alacak adam olarak, kahraman olarak ilân edilen Lin Piao'nun kısa süre sonra hain ilân edilip bir uçak kazasında uçağı düşerek, veya düşürülerek ölmesidir. İkinci bir belirtisi, Çu En Lay'ın ölümünden kısa süre önce, kültür devriminde gözden düşmüş olan Teng'in iadei itibar ettirilerek başbakan yardımcılığına getirilmesi ama kısa süre sonra Çu En Lay ölünce tekrar görevden alınması ve ağır eleştirilere, saldırılara uğramasıdır. Eğer üst yönetim kademelerinde bu derecede görüş ayrılıkları ve bundan doğan bu derecede kesin mücadeleler varsa, hemen şu sonucu çıkarabiliriz ki, bu üst kademelerdeki yöneticilerin dayandığı alt kademede kadrolarda, kesimlerde de ayrışma ve mücadeleler vardır. İşçi sınıfı ve halk kitleleri arasında da bunların tabanları vardır. Tabii sosyalist olarak bizim dileğimiz, Çin işçi sınıfının -ki sanayileşme ilerledikçe bu sınıf nicelik ve nitelikçe güçlenmektedir- bu güçlenmekte olan ve daha da güçlenecek olan Çin işçi sınıfının ve bilimsel sosyalist teoriyi bilen ve benimsemiş olan yöneticilerinin ergeç Çin'i doğru sosyalist çizgiye oturtması ve Çin'le sosyalist dünya arasındaki bölünmenin ve çatışmanın ortadan kalkmasıdır. Dileğimiz ve olacağını tahmin ettiğimiz budur. Yalnız tahminimce bu kısa sürede hemen olabilecek birşey değildir, belki bir zaman alabilir ama bir zaman alsa da ergeç bu birleşmenin, bütünleşmenin olacağı kanısındayım.

Türkiye'nin Dış Politikası

Böyle bir tablo çizen dünya durumunda Türkiye'nin dış politikası nasıldır? Geçen seneki İl Temsilcileri Toplantısı'nda Türkiye'nin dış politikasında temel bir çelişkinin olduğunu belirtmiştim. Demiştim ki, Türkiye'nin sosyal yapısının az gelişmiş veya gelişmekte olan geri bir toplum yapısı oluşu ve 55 yıl önce bir ulusal kurtuluş savaşı vermiş olması, onun, yani Türkiye'nin, anti-emperyalist, ilerici, sosyalizm doğrultusunda gelişmeyi öngören üçüncü dünya devletleriyle aynı safta yer almasını gerektirirdi. Oysa böyle olmamıştır, böyle değildir. Türk burjuvazisi kendi egemenliğini ayakta tutabilmek için politik bir tercih yaparak emperyalizmle ve 1963'ten sonra bilhassa Batı Avrupa ile bütünleşme, ona bağımlı olma yolunu seçmiştir ve bundan dolayı da Türkiye dış politikasında temel bir uyumsuzluk vardır. Şimdi bu toplumsal yapının gerektirdiği dış politikayla egemen sınıfın güttüğü dış politika arasındaki uyumsuzluk, birbir ortaya çıkmaktadır. Bugün Türkiye, safında yer aldığı emperyalist kampın belli başlı üyeleriyle en azından anlaşmazlık, hatta bir ölçüde çatışma halindedir. ABD ile durum böyledir, AET ile durum böyledir. NATO'da müttefikimiz olan, yakın komşumuz olan Yunanistan'la da durum böyledir. ABD ile yapılan ikili anlaşma hâlâ Amerikan kongresinden geçmemiştir. Seçimlerden sonra da geçeceği kesin değildir. Bu ikili anlaşma Türkiye'nin egemenliğini koruyor, üsler Türk silâhlı kuvvetlerinin üsleri oluyor propagandasına rağmen, aslında, bu ikili anlaşma gene

Türkiye topraklarından bir kısmını Amerikalıların yönetimine bırakmaktadır. Yani gene Amerikalılara “ekstra territorial” haklar tanımaktadır. Türkiye’nin ve Türk silâhlı kuvvetlerinin kontrol ve yönetim yetkileri bir hayli yüzeyde, görünüşte kalmaktadır. Bütün elde edilmiş görülen çıkar, bu üsler karşılığında yılda 100 milyon dolar kira elde etmektir ki Türkiye’nin büyük finansman ihtiyaçları karşısında 100 milyon doların sözü geçmez; ama asıl önemli olan şey, isterse daha büyük meblâğlar karşılığı olsun, Türkiye’nin bir karış toprağının dahi kiralanamayacağı, kiralama karşılığında o toprak üzerinde Türkiye’nin egemenlik haklarından vazgeçemeyeceğidir. Esas nokta budur, ve bu haklardan ödün vermeye kalkmak aynı zamanda mevcut ceza kanunlarımız ışığında da bir suçtur. Biz ikili anlaşmaya karşıyız, tüm bu çeşit ikili anlaşmalara karşıyız. İkili anlaşmaların, NATO ve Amerikan üslerinin tasfiyesinden yana, CENTO’dan, NATO’dan, AET’den, Dünya Petrol Ajansından çıkılmasından yanayız. Ülkenin çıkarlarının böyle bir politika gerektirdiği kesindir.

AET Türkiye İlişkileri

AET ile olan ilişkiler de ilgililerin itirafınca bir “dönüm noktasına” gelmiştir. Tarımda ödümler, geçiş dönemi protokolünün sanayileşmemize ters düşmesi, Aralık ayında Avrupa Topluluğunun işçilerimize serbest dolaşım tanınması gibi konularda AET ile bir anlaşmazlık, en hafif terimiyle bir uyuşmazlık vardır ve bugün artık burjuvazinin bir kesimi, bilhassa sanayici kesimi, burjuvazinin ideologları, iktisat profesörleri ve hatta son zamanlarda dışişleri bakanı Protokol’ün, AET ile imzalanmış olan protokolün Türkiye’nin sanayileşmesine ters düşüğünü nihayet farketmişler ve bunu söyler olmuşlardır. Hatta sanayicilerden ve iktisat profesörlerinden bir kısmı AET’ye tam üye olmak düşünülemez, bu protokol kökünden reddedilmeli, değiştirilmelidir ve AET ile yeni düzenlemelere gidilmelidir dahi demektirler. [Dışişleri Bakanı] Çağlayangil Protokol sanayileşmemize ters düşmektedir dedikten sonra, bunun nedenini Ankara anlaşmasının yapıldığı 1963 yılından bu yana şartların değişmiş olduğuna bağlıyor. Oysa neden bu değil. Daha 1963 yılında Ankara anlaşmasının imzalandığı günün ertesinde zamanın Türkiye İşçi Partisi bu anlaşmanın karşısına çıktı. Şimdi ileri sürülen nedenlerle, yani bu anlaşmanın Türkiye’yi daha bağımlı kılacağını, Türkiye’nin ulusal sanayiini geliştirmesine engel olacağını, sanayileşmemizi çökerteceğini ileri sürerek, bu gerekçeyle karşı çıktı daha o zaman TİP. Ondan sonra da Mecliste olduğu sürece, dört yıl AET ve Türkiye karma parlamento komisyonuna katıldı TİP ve oradaki temsilcisi vasıtasıyla de aynı görüşleri sürekli tekrarladı. Bu o zamandan biliniyordu. Ama burjuvazi ve iktidarı politik bir tercih yapıyordu, ekonomik tercih değil. Hâlâ da bu politik tercih devam etmektedir. Burjuvazinin bir kesimi, genellikle sanayi burjuvazisi, AET’ye, Protokol’e sert bir biçimde karşı çıkmakla beraber, AET ile ilişkileri koparmak ve anlaşmayı feshetmek eğiliminde değillerdir. Yapmak istedikleri, bir başka düzeyde AET ile bütünleşmektir ve bir başka düzeyde bütünleşmeyi AET yetkilileri de istemektedirler. En azından bir seneden beri AET yetkilileri açıkça hiç öyle dolambaçlı yollara gitmeden şunu söylemektedirler adeta kafalara dank ettirmek istercesine. Şu tarım ödümleri meselesinden vazgeçin. Liberasyon listesi şu oldu, bu oldu demekten vazgeçin. Gümrük indirimleri şu kadar olsun bu kadar olsun, bundan da vazgeçin. Bu konularda size

istediğiniz taleplerin hepsini versek bile, sizin için durum değişmez. İhracatınız bir miktar artar, başka bir netice elde edilmez. Çünkü sizin, açıkça söylüyorlar, ekonomiz geridir. Sanayinizin yapısı geridir, onu bu gerilikten kurtarmak lâzımdır. Bu gerilikten kurtarılması için bırakın bizim sermayemiz, AET topluluğu sermayesi, Türkiye'ye gelsin ve kendi ülkelerinde ne kadar serbest ve rahat yatırım yapabiliyorlarsa Türkiye'de de aynı şartlarda yatırımlar yapabilsin, kurtuluş yolu ancak budur deniyor. AET ile protokole ve bugünkü ilişkilere keskin karşı çıkışlarda bulunan büyük sermaye kesimi, büyük sanayici kesimi de aslında bundan başka bir tutumda değiller. Yabancı sermayenin gelmesini açıkça istiyorlar. Büyük sermayenin kuruluşlarından biri olan Kalkınma Vakfı'nın hazırladığı raporda üç noktada yabancı sermaye isteniyor. Birisi, alt yapı kuruluşlarının inşasında yabancı sermaye gelsin deniyor. Yani hava limanları, deniz limanları, barajlar, köprüler yapılması konusunda yabancı sermaye gelsin, bunları yapsın. Çünkü bizim özel sektör için bunlar çok pahallı girişimler. İkincisi, turizm sanayiinde gelsin yapsın. Çünkü turizm sadece para meselesi de değil. Lokantacılığı, otelciliği bilmek, turistlerin ihtiyaçlarını bilmek gibi bir takım usulleri, bilgileri de gerektiriyor, onun için oraya da yabancı sermaye gelsin. Bir de şunu söylüyor bizim sanayici burjuvazi: İleri teknoloji transferi yapacak yatırımları da yabancı sermaye yapsın. Yeni, ileri teknoloji transferi yapılması, yani en ileri teknoloji ile kurulacak olan sanayi kuruluşlarını da yabancı sermaye yapsın. Bu demektir ki, bütün sanayi kesimine, hatta bütün ekonomiye egemen olabilecek olan en büyük, en modern teknikli yatırımlar yabancı sermayenin olacak; yabancı sermayenin olunca da bütün milli ekonomi bu sermayenin egemenliği, en azından etkisi altına getirecek. Yalnız Türkiye burjuvazisinin diğer bazı geri ülkeler burjuvazisinden bir farkı var. O da şu: Yabancı sermayenin Türkiye'ye, sömürgelere geldiği gibi gelmesini istemiyor. Brezilya'ya, Güney Kore'ye geldiği gibi gelmesini istemiyor. Yani yabancı sermaye gelsin, kendi başına bir kuruluş kursun, teknolojisini getirsin, üretimde bulunsun, üretimi de dış memleketlere ihraç etsin. Bununla yetinmek istemiyor. Neyi istiyor? Dış sermaye gelsin, ama kendisini de, Türkiye sermayedarını da, sanayicisini de girişimlerine ortak etsin. Talebi bu. Kavga buradan çıkıyor. Bu ortaklıkta bazı alanları daha çok yabancı sermayeye bırakmaya razı oluyor, ama bazı kesimlerin de sade kendisine kalmasını istiyor, diğer bazı kesimlerde de ortaklaşa iş yapmak istiyor. Yani bizim burjuvazi yabancı sermayeyi istemekle beraber, ortak olmak hırısında ve ülkeyi tek başına kendisi sanayileştiremediği için yabancı sermayeyle ortaklaşa sanayileştirmek istiyor. Burjuvazinin ülkeyi sanayileştirme hırısı var.

Şimdi biz Türkiye İşçi Partisi olarak burjuvazinin AET topluluğuna karşı yaptığı itirazları, eleştirileri, değiştirme tekliflerini, protokolü Türkiye'nin lehine olarak değiştirme, tümünden ortadan kaldırıp yeni bir düzenlemeye gitme taleplerini destekleriz. Biz eskiden beri AET'ye karşı olan talepleri destekledik. Türkiye burjuvazisi henüz işlerin farkında olmadığı zaman bile biz Türkiye sanayiinin çıkarlarını savunduk. Ama burjuvazinin AET karşısında bu taleplerini desteklerken, hiçbir zaman unutmuyoruz ki, burjuvazi aslında AET'ye, yabancı sermayeye karşı değildir. Emperyalizmin ülkeyi nüfuzu altına almasına, sömürmesine karşı değildir temelden. Bunu hiçbir zaman unutmuyoruz ve bu anlattığım durumda olduğu içindir ki,

bu AET'ye karşı yerli sanayii bu kadar heyecanla savunur görünen burjuvazi, ne "ulusal bir burjuvazi"dir ne de "sola açık liberal bir burjuvazi"dir. Her ne kadar burjuvazinin bir kanadı son zamanlarda CHP'ye eğilim gösteriyorsa da. Çünkü "ulusal burjuvazi" deyimi bir bilimsel terimdir, ulusal burjuvazi terimi, "milli hisleri" olan burjuvazi demek değildir. Ulusal burjuvazi sanayici burjuvazidir. Ulusal burjuvazi sanayici burjuvazi olarak ulusal pazarı kendi tekelinde tutmak ister. Buna yabancı sermayenin nüfuz etmesini istemez. Bunun için yabancı sermaye ve emperyalizme karşı olur. Türkiye'de bu anlamda bir burjuvazi yok.

Serbest Bölgeler: Yerli ve Yabancı Sermayeye Kısıntısız Sömürü Olanakları

Şimdi AET konusunda bu gelişmeler olurken, sessiz ve derinden bir başka gelişme olmaktadır. Ve ilk bakışta akla gelmeyecek bir yöntemle, bir doğrultudan AET ile yabancı sermaye konusunda anlaşmaya doğru gidilmektedir. Şimdi yabancı sermayeyi teşvik kanununu değiştirmeye kalksa MC İktidarı, kamuoyunda müthiş gürültü kopar. İşçi sınıfı, tüm demokratik güçler, dernekler hepsi ayağa kalkar, basın ayağa kalkar ve öyle sanıyorum ki, MC iktidarı yabancı sermayeyi teşvik kanununu, yabancı sermayeye daha da ödünler ve ayrıcalıklar tanıyacak yönde değiştiremez. Ama hiç bunlara gerek kalmadan bir yolunu bulmuştur MC iktidarı. Her zaman söyleriz, en önemli olaylar toplumda, en gürültücü, en göze çarpar olaylar değillerdir. Gürültücü patırtıcı olaylar bir yandan süre dursun, onun sis perdesi arkasında sessiz sedasız çok önemli gelişmeler, hareketler yer alabilir. Hele Türkiye'de bu hemen hemen kuraldır. Bugünlerde de bu olmaktadır.

Yabancı sermayeyi teşvik kanununu değiştirmek yoluna gitmeden, o yola gidip de gürültüler koparmaya hacet kalmadan, sessiz sedasız yabancı sermayenin memlekette serbestçe yatmasını sağlayacak bir yöntem oluşturmaktadır MC iktidarı. Hepinizin zannedirim unuttuğu, itiraf ederim ben unutmuştum, 1953'de geçmiş bir serbest bölge kurulması kanunu var.

O zaman geçirilmiş bir kanunla Türkiye'de serbest bölgeler kurmak kararı alınmış, hükümete bu yetki verilmiş. 1956'da bu kanuna uygun olarak bir tüzük yapılmış. Şimdi MC iktidarı bu tüzüğü bir tarafa koyarak, ama 1953'deki kanuna dayanarak bir serbest bölge kurulmasına ilişkin bir tüzük hazırlıyor, yakında bitecek, yakında Danıştay'a onaya gidecekmiş. Umarız, temenni ederiz Danıştay bu tüzüğü kabul etmez, geri çevirir. Bu tüzüğe göre serbest bölgelere yabancı sermaye tüm serbestçe yatacağıdır. Yerli sermaye de yatacağıdır. Gümrük Tekel Bakanının açıkça söylediğine göre serbest bölge -ki ilki İskenderun'da Yumurtalık mevkinde- olacakmış, ama daha sonra Türkiye'nin başka yerlerinde başka serbest bölgeler de kurulacakmış. Serbest bölgeler, asayiş ve nizamın korunması, ötesinde Türkiye hükümetinin, Türkiye devletinin yönetimi dışında olacakmış, oralarda Türkiye Cumhuriyeti kanunları yürürlükte olmayacakmış, bunun için İş Kanunu da yürürlükte olmayacak, grev hakkı olmayacak; bu bölgelere yabancı sermaye ve yerli sermaye serbestçe [yatırım yapabildiği] gibi, oralardaki işçileri de dilediği gibi, toplu sözleşmesiz, grevsiz sömürme olanağını bulacaktır.

İşte bu suretle yabancı sermayeyle ortaklık sorunu çözümlenmek isteniyor. Sanırım, bu serbest bölge girişimi daha da bir anlam kazanmaktadır şu hatırlanınca:

Geçen kış AET'den bir topluluk, bir heyet Türkiye'ye gelmişti ve Türk hükümetiyle temaslar yapmıştı. Bu temaslar sonucu gazetelerde serbest bölgeler kurulması konusunun da konuşulduğu açıklanmıştı.

Ege ve Kıbrıs Sorunu

Ege ve Kıbrıs sorununda da MC bir kararsızlık, bir yerinde sayma durumundadır. Her ne kadar afur tafur ediliyor, çok şoven-milliyetçi demeçlerde bulunuyorsa da, aslında gerek Kıbrıs sorunu, gerek Ege sorunu, Amerika ile ilişkilerin ne olacağı belli oluncaya kadar, MC iktidarı açısından düzelineye kadar, buzdolabına kaldırılmış olmaktadır. Kıbrıs sorunu konusunda CHP'nin tavrı da açık değildir. Biz iktidarda olsaydık, Kıbrıs sorunu çoktan çözümlenmiş olurdu diyor CHP lideri Ecevit, ama, bu çözümlenme nasıl, ne biçimde olacaktı onu söylemiyor. Gerek Kıbrıs konusunda, gerekse dış politika konularında, "biz muhalefetiz, muhalefete öneri yapmak düşmez, çünkü politikayı muhalefet idare etmez, iktidar idare eder; iktidar politikasını, önerilerini açıklasın, biz de görüşümüzü açıklarız" diyor. Bu bana pek tutarlı ve mantıklı bir görüş olarak görünmüyor. Muhalefet partileri iktidarda olmadan ve dış politikayı yürütmeye kalkmadan da pekâlâ görüşünü belirtebilirler. Görüşlerini belirtmek görevleridir. CHP iktidara gelebilmek için iki şeyi kollamaktadır. Bir, büyük burjuvaziyi, ikincisi ABD'yi. Bu iki gücü karşısına aldığı takdirde iktidara gelebileceğini hesaplamaktadır, gerekli oyları alsa bile. CHP bilmektedir ki, Kıbrıs sorununun çözüme kavuşturulması için mutlaka bir toprak ödünü vermek gerekecektir. İç politika bakımından bunu açıklamak istememektedir. Çok "milliyetçi" demeçler de vermek istememektedir, ABD'yi kollaması açısından. MC ise gerek Ege sorununu, gerek Kıbrıs sorununu ABD'nin istediği doğrultusunda çözümlenmekten yanadır. ABD ise Kıbrıs'ta tek bir şey istemektedir. O da Kıbrıs'ı kontrolü altında tutabilmek. Kıbrıs'ta üslenebilmek ve bu yoldan da Doğu Akdeniz'e, Yakın ve Orta Doğu ülkelerine egemen bir duruma gelip, bu bölgeleri kontrolü ve tehdidi altına sokabilmektir. Onun için ABD taksime karşı çıkmaz. Ona yanaşır, onu kabul eder, yeter ki kendisine kontrol olanakları sağlanmış olsun. Biz Kıbrıs konusunda tezimizi açıkça söylüyoruz. Bağımsız, toprak bütünlüğüne sahip, tarafsız, tüm yabancı üslerden ve askerlerden arınmış, bundan da öte, kendisi askersizleştirilmiş, yani ordusu, silâhlı kuvvetleri olmayan ve bu statüsü uluslararası garanti altına alınmış, iki toplumun barış içinde bir arada yaşadığı ve iki toplumun iç yönetimlerinin demokratikleştirildiği, emekçi halk kitlelerinin, işçi sınıfının söz ve karar sahibi olarak politikada yer alabildiği bir Kıbrıs devleti. Eğer bu devlet teklif edildiği üzere bir federasyon yahut bir konfederasyon olacaksa, o zaman merkezî devletin güçlü, otoriteli olması gerekir.

Oysa Türk tezinde önerilen federasyon ve CHP'nin de kabul ettiği federasyon ve konfederasyon tezinde merkezî hükümetin yetkileri çok asgaride, çok güçsüz düzeyde tutulmuş; buna karşı federe devlet yetkileri çok yükseltilmiştir. Bundan dolayıdır ki, her ne kadar gerek MC, gerekse CHP Kıbrıs'ın tarafsızlığını, bütünlüğünü, bağımsızlığını biz müdafaa ediyoruz tezinde olsalar da kimseyi inandıramamaktadırlar. Çünkü önerdikleri, öngördükleri biçimde bir federasyon veya konfederasyon, gerçekte bir taksim olan durumun bir maskelenmesi, bir kamuflajından başka birşey

değildir. Hele iki toplumun ayrı ayrı ekonomik temellere sahip olması, birisinin Türkiye ile, ötekinin Yunanistan'la iktisaden bütünleşmesi de taksim demekten başka bir anlama gelmez. Merkezî hükümetin bir bütünlüğe ve güce sahip olabilmesi için Kıbrıs'ın bir ekonomik bütünlüğe sahip olması gerekir ve bu ekonomik bütünlük açısından da iki topluluğun yönetiminin bir araya gelerek, tüm Kıbrıs toplumunun ekonomisini kapsamına alan planı görüşerek, tartışarak oluşturmaları ve uygulamaları gerekir. Ancak böyle bir Kıbrıs tezi dünya kamuoyunda, Üçüncü Dünya devletleri ve sosyalist ülkeler nezdinde onay kazanabilir, kabul edilebilir bir tez olur.

Ege sorunu da aslında iç politikaya alet edildi. MC iktidarıyla ve özellikle Demirel'le CHP arasında bir yarışma konusu oldu. Sürekli Çandarlı, Sismik-1 mukayeseleri yapıldı. Mütemediyen CHP koalisyonu zamanında durum şöyleydi, şimdi durum böyle oldu tartışmaları yapılarak, MC ve Demirel aşırı davranışlarda bulunmaya doğru itelendi, müthiş bir şoven-milliyetçi ortam yaratıldı. Bir savaş kıskırtıcılığı ortamı meydana geldi. Bu ise mutlaka önlenmeliydi ve önlenmelidir. Tüm sorunların çözümü barışçı yoldan aranmalıdır. Savaş ihtimali kesinlikle bir tarafa bırakılmalıdır. "İstersek Kıbrıs'ın tamamını işgal ederiz, istersek savaş da yaparız, eğer savaş çıkarsa biz mutlaka yeneriz" gibi demeçler vermekten ve böyle bir tutumda olmaktan kaçınılmalıdır. Savaşın önlenmesi ve sorunların barışçı yollardan çözümünün aranması ve bulunması vazgeçilmez bir şarttır. Ege'de şüphesiz Türkiye'nin kıta sahanlığı vardır. Küçük adaların kıta sahanlığı olur da, Ege'de yüzlerce kilometre kıyısı olan bir yarımadanın önemli sahanlığı olmaz, olamaz. Şüphesiz Türkiye'nin Ege'deki hava kontrolünde de söz ve karar sahibi olması, bu kontrole katılması hakkı vardır. Hiç şüphesiz 12 ada, anlaşmaların öngördüğü gibi silâhlardan arındırılmalıdır. Ama diğer taraftan, Türkiye de 12 ada üzerinde hak iddia eder durumda olmamalıdır. Türkiye'nin misak-ı millî sınırları dışında toprak talebi olamaz, olmamalıdır. Ege sorununun karşılıklı görüşmelerle çözümünün arandığı zaman ve bu amaçla görüşmeler yapıldığı zaman iki taraf da üstünlük iddiasında olmamalı, eşit düzeyde, eşit haklara sahip taraflar olarak bu müzakerelere katılmalı ve yürütmelidirler.

Ülkemizde Durum: Türkiye Derin Bir Ekonomik Kriz İçindedir

İç politikaya gelince, dünyadaki kapitalist-emperyalist sistem nasıl bir ekonomik kriz içindeyse, Türkiye de derin bir ekonomik kriz içindedir. Türkiye'de hemen ol-
dum olası, en aşağı 15-20 yıldan beri krizler, planlama döneminin başladığından bu yana dilimize girmiş olan ve çok kullanılan deyimiyse, dar boğazlar içindedir. Dar boğazlarda olmak, krizlerde olmak, dışa bağımlı geri ülkelerin kaçınılmaz kaderidir. Ama içinde bulunduğumuz günlerde bu dar boğazlar daha da daralmış, bunalım daha da bunaltıcı olmuştur. Artık bir noktaya, bir çıkmaza dayanmış bulunmaktadır. İthalat planda öngörülenin çok ötesine aşmaktadır, ithalatla ihracat arasındaki uçurum büyümekte, dış ticaret açığı kapatılmaz bir biçimde büyümektedir ve ödemeler dengesinde aynı şekilde açık devam etmektedir. Ticaret açığını kapatacak olan döviz kaynakları bulunamamaktadır. Bu yıl için turizm patlamasından söz edilirken, bir patlama değil, bir gerileme olmuştur, beklenen gelirlerin ancak % 46'sı gerçekleşmiştir. İşçi dövizlerinde de büyük azalmalar vardır. Bu nedenlerle finans-

man kaynağı bulmak, döviz bulmak günlük bir mesele haline gelmiştir. Dış dünya, kapitalist-emperyalist dünya MC iktidarını yalnız bırakmamaktadır. Yardımına gelmeye çalışmaktadır ve birbuçuk senelik MC iktidarında 1,5 milyara yakın dış kaynak sağlanmıştır MC iktidarına. Ama Türkiye'nin finansman açığı o kadar büyüktür ki, bu dış finansman kaynakları açıkları kapamaktan çok çok uzaktır. Ayrıca dış döviz kaynaklarının başında dövize çevrilir mevduat gelmektedir, bu ise en istikrarsız, en güvencesiz ve en pahalı döviz kaynağıdır. Türkiye'nin DÇM'ye güvenerek, ona dayanarak şimdiki durumu uzun süre devam ettirebilmesi mümkün görünmemektedir. İç kaynaklar da gerilemiştir. Son bir yıl zarfında tasarruflarda gerileme vardır. Banka mevduatı da gerilemiştir, özel sektörün hisse senedi ve tahvilleri alanında durgunluk vardır. İç kaynakların azalması demek, yatırımlar için fonların azalması demektir.

Kredi yapısında da gerileme görülmektedir. Ve çok önemli olan bir gelişme de, yapılan tasarrufların üretime, sanayiye kaymaktan çok, spekülatif faaliyetlere, ticaret alanına koymasındadır. Verilen rakamlara göre bankalara yatırılan tasarrufların, mevduatın % 80'i, % 10 mudinin elindedir. Mevduatın % 80'ni elinde tutan bu % 10'luk kişiler kolayca mevduatlarını, paralarını bankalardan çekerek, daha büyük kârlar sağlayan ticari faaliyet, spekülatif alım-satımlar alanına kaydırabilmektedirler.

Tarımda krediler mutlak olarak gerilemiştir. Özel sektörde kredi artış oranı geçen seneye nisbette düşme göstermektedir. Özel sektör kendisini finanse edebilir bir durumda değildir, sürekli, hükümetin çeşitli teşvik tedbirleriyle ancak ayakta durabilmektedir. Enflasyon başını almış gitmektedir. Resmî istatistiklere göre yapılan hesaplar, sene sonuna kadar enflasyonun % 20 hatta % 25 oranında olacağını göstermektedir. Resmî rakamlar fiyatları düşük olarak gösterir. Meselâ çok ilginç bir fiyat düşürmeyi, birkaç gün önce Hürriyet gazetesi yazdı. Eskiden hayat pahalılığı endeksi hesaplanırken kullanılan et fiyatları koyun ve sığır fiyatları olduğu halde, şimdi o endeks için alınan et fiyatları, daha ucuz olduğundan, keçi eti fiyatı imiş. Bunu büyük sermayenin büyük tirajlı gazetesi yazdığına göre herhalde doğru olmak gerekir. Zaten biliyoruz ki, resmî rakamlarda daima fiyatları, pahalılığı düşürme eğilimi vardır. Bunun için resmî rakamlara göre enflasyon % 20-25 gösteriyorsa, bu aslında daha fazla demektir. Enflasyonu daha da kıskırtacak etkenlerdir. Şimdiye kadar hükümet ithal edilen mallardaki fiyat yükselmelerini iç piyasaya yansıtılmak için, devletin kaynaklarını sonuna kadar hemen hemen tüketmiştir. Aradaki farklar hazineden kapatılmıştır. Bunun en göze çarpıcı örneği bildiğiniz gibi petroldür. Petrol, ham petrol dışardan çok daha pahalıya ithal ediliyor fakat iç fiyatlar yükseltilmiyor, aradaki fark özel bir fondan kapatılıyor ki, bu fonun da artık tükendiği bildiriliyor. Ergeç zamlar başgösterecektir. Aynı şekilde devlet kamu iktisadi teşekkülleri sürekli açık vermektedir. Çünkü ürünlerini, maliyetine göre satmaları icabeden fiyatların çok daha altında satmaktadırlar. Ama bu da sürgit devam edemeyecektir. Hiç değilse kamu iktisadi işletmeleri ürünlerine zam yapmak icabedecektir ve bu zamlar kapıda beklemektedir, özellikle petrole, elektriğe, kömüre ve bir ihtimalle de demiryollarına zamlar gelecektir. Bu zamlar geldiği zaman bütün fiyat mekanizmasına, yapısına etki yapacak bütün fiyat yapısını yükseltecektir.

Enflasyonu arttırıcı bir başka olgu, emisyon miktarının büyüklüğüdür. Emisyonun yani basılan paranın, birkaç ay önce yıl sonuna kadar 53 milyar lirayı bulacağı

hesaplanmıştı; dün çıkan gazetelerde okuduğum bir habere göre, daha şimdiden emisyon hacmi 52 milyar lirayı bulmuştur. Bu hacimde para çıkarılması paranın değerinin düşmesi, fiyatların yükselmesi sonucunu doğurur.

Burjuvazi İçin Son Çıkış Yolu: Ücretlerin Dondurulması

Bu durumda sermaye bir tek çıkış yolu görmektedir. Dünyanın her yerinde, hatta en gelişmiş, sanayileşmiş kapitalist ülkelerde dahi sermaye sıkışınca bu çıkış yoluna yönelir. O da kâr oranını yükseltmek, sömürü oranını yükseltmek, işçinin ürettiği değerden daha büyük bir kısmını artık değer olarak ele geçirmektir. Bunun için zaman zaman Amerika gibi en güçlü, en önde gelen bir kapitalist ülkede bile ücretlerin dondurulmasına gidilir, İngiltere’de gidilir, diğer kapitalist ülkelerde gidilir. En son çıkış yolu budur. Şimdi bizim sermayedarlar, burjuvazi de en azından bir senedir ücretlerin ve parasal nitelikte olan işçi haklarının dondurulmasından söz ediyorlar, toplantı üstüne toplantı yapıyorlar, rapor üstüne rapor hazırlıyorlar ve hükümete muhtıralar, öneriler sunuyorlar. Son zamanlarda yeni bir işe giriştiler: Hükümete muhtıra, rapor vermek ve talepte bulunmanın yanısıra, biraz da MC iktidarına küsmüş gibi bir tavır içinde, kendi aralarında daha da örgütlenmek, dayanışma göstermek ve kendi göbek bağlarını kendileri kesmek tedbirlerini almaya giriştiler.

Grev ve lokavt fonları kurulacak, bu suretle grevlere, direnişlere karşı işveren de işçi taleplerini kabul etmeden, boyun eğmeden direnecek. İşveren temsilcileri birkaç ay önce şöyle demekten çekinmediler: “Ne zaman lokavtlar grevlerden daha üstün hale gelirse o zaman işler yürür, o zaman sendikalarla anlaşma yoluna gideriz”. Bu kadar açık konuştular.

Bunlar yapılacak ve işveren dayanışmasıyla grevler ve direnişler kırılacak. Aldıkları bu kararın ilk uygulamasını son işçi direnişlerinde gördük. Gerçekten işveren sendikaları konfederasyonu ve MESS (Metal Sanayii İşverenleri Sendikası) açıkça ve doğrudan doğruya çeşitli işletmelere, yöneticilerine, katiyen direnişçilerin taleplerini kabul etme yoluna gitmemelerini, iş kanununun 17. maddesini işletmelerini, işçileri işten çıkarmalarını ve işten çıkarılanları asla geri almamalarını bildirdiler. Gerçekten de binlerce işçi işinden çıkarıldı, direniş kırıldı. Şimdi ancak bu işçilere nasıl yardım yapılabilir gibi, ilgili sendikası bir takım tedbirler öne sürmektedir.

MC işçilere karşı açıkça cephe almıyor görünümünde olmak istiyor. Çünkü hem işçilerin direnişinden korkuyor, hem oy hesapları var. Demirel şöyle demeçler verdi, hatırlarsınız: “İşçilerden hak alınmaz, işçilere hak verilir” diye. Ama bu demeçlere rağmen bir yandan da işverenlerin istekleri doğrultusunda yasal hazırlıklar devam ediyor. İhtiyoruz ki, 274 sayılı kanun 15-16 Haziran olaylarına sebep olmuş olan o meşhur kanun yeniden ele alınmıştı ve Çalışma Bakanlığı çok yoğun çalışmalar yapmaktadır o tasarıyı yeniden işverenlerin doğrultusunda değiştirebilmek için. Ayrıca gene öğreniyoruz ki, hükümet ücretler ve toplu sözleşme konusunda iki komisyon kurulmasına ilişkin kanun tasarıları da hazırlamaktadır. Ve nihayet son günlerde MC iktidarının Devlet Güvenlik Mahkemeleri kanun tasarısını çıkartmak konusunda nasıl ısrar ettiğini gün be gün izledik, gördük. Her ne kadar DGM işçiyi ilgilendirmez diyorsa da, son direniş olaylarında bu kanunun ve mahkemelerin nasıl kullanılmış olduğu, ne derecede işçileri ilgilendirdiği ortaya çıktı. Kaldı ki, DGM

kanun tasarısında açık hükümler var. 274 ve 275 sayılı sendikalar ve Grev ve Lokavt kanunlarına ilişkin suçlara bu mahkemelerin bakacağına dair yasa girişimleri dışında, fiili durumlar hasıl olunca da MC iktidarının nasıl işverenlerin yanında, safında yer aldığı Profilo olaylarında açıkça görüldü. Bombalarla, silahlarla, dinamitlerle işçilere saldırıldı ve gene bir işçi kardeşimizin canına kıyıldı.

Burjuvazi İçinde Ayrışma ve CHP'nin Konumu

Şimdi burjuvazinin temel tutumu işçi sınıfına artık açıkça savaş açmak olmasına rağmen, burjuvazi içinde bir ayrışma da var. İki eğilimin bir arada oluşması ve bunlara göre kabaca, kalın çizgileriyle iki kesimin ayrışması görülüyor. Burjuvazinin bir kısmı hâlâ MC'yi tutan, kapalı veya açık, sivil veya askerî bir sıkıyönetimden yana bir tavır sürdürürken, diğer bir kesimi artık doğrudan baskılarla, saldırılarla adam öldürme ve yaralamalarla, kısaca şiddet yöntemleriyle işin halledilemeyeceğini düşünmekte ve “güdümlü” bir demokrasi, çok partili “özgürlükçü çoğulcu demokrasi” dedikleri bir rejimi, işçi sınıfı hareketini, demokratik güçleri, hareketleri kontrol altına alarak sürdürmeyi akıllıca bir politika olarak görmektedirler. Ve böyle gördükleri için de ikinci bir iktidar partisi alternatifi olarak CHP'ye bakmaktadırlar. Zaten dünyanın her yerinde burjuvazi, kendi öz partisi bildiği tutucu, gerici parti işleri yürütemez hale gelince, sosyal demokrasiyi ikinci bir iktidar alternatifi olarak kullanır ve sosyal demokrasinin fonksiyonu da işçiden yana görünüp, işçiden yana bazı tavizler kopararak, ve işçi kitlelerini egemenliği altına alarak burjuvazinin istediği bir çalışma ortamını, o meşhur deyimiyle, “çalışma barışını” sağlamaktır. Burjuvazi -kendi açısından haklı olarak- düşünüyor ki, emekçi kitlelerde geniş ve güçlü tabanı olan, hatta işçi sınıfı içinde yandaşı, tabanı olan ama kapitalist çerçevesinin dışına çıkmayı, sosyalizmi öngörmeyen, tersine, kendisini komünizme karşı en büyük, en etkin engel diye defalarca ilân eden, çalışma barışına önem verdiğini ve bunu sağlayacağını vurgulayan bir CHP'yi, bu yeni politikası açısından olumlu bir araç olarak görmektedir ve bu hesapları yapmaktadır. CHP de daha önce bir başka vesileyle belirttiğim gibi büyük burjuvaziyi kollamak, hesaba katmak tutumu içindedir. Büyük burjuvaziyi ve ABD'yi karşısına almadan bir politika yürütmeye çalışmaktadır. Çünkü bunları karşısına aldığı zaman iktidar olamayacağını, oyları alsa da olamayacağını hesaplamaktadır. Kaldı ki, bir sosyal demokrat parti olduğu için zaten objektif olarak görevi budur. Burjuvazinin ikinci alternatifi olmak ve işçiden yana görünüp aslında işçi sınıfını burjuvazinin egemen olduğu bir düzende kontrol altına alıp, güdümlü hale getirmek.

CHP'nin bu eğiliminin belirtilerine kısaca işaret edeyim. CHP'nin birkaç ay önce merkez yönetimi değiştiği zaman, hemen ertesi günü İşverenler Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Halit Narin bu merkez yönetim değişikliğinden memnun olduklarını, olumlu karşıladıklarını belirtti. Şimdi de gazetelerde sütun sütun haberleri çıkan her türlü yöntemle CHP içinde sol kanat denilen kanat temizlenmekte ve burjuvaziye güvence veren ve verecek olan taraf veya kişiler kongrelerde seçimleri kazanmaktadır. Öyle görünüyor ki, parti içi seçimlerinden CHP biçime sokulmuş, aklanmış paklanmış olarak çıkacaktır. Diğer bir güvence verme belirtisi, Gençlik Kollarına atfedilen iki tane muhbirlik niteliğindeki rapordur. Ayrıca bu çeşit suç-

lamalar, kendi içlerindeki sol kanat denen kanada veya kişilere karşı suçlamalar İl Kongrelerinde yüksek yöneticilerin ağızından da tekrarlanmıştır. Bütün bunlar burjuvaziye güvence vererek CHP'yi raya oturtma girişimleridir. Bu hesaplar içinde CHP hem kendi kitle tabanını genişletmek ve böylece güçlenmek için, hem de burjuvaziye daha da teminat vermek için, işçi sınıfıyla bütünleşme çabasına girmiştir. Bir yandan tüzüğünde işçi sınıfı içinde örgütlenmeye yönelik değişimler yapmıştır. Ecevit açıkça defalarca işçi sınıfıyla bütünleşmenin şart olduğunu vurgulamıştır. Diğer yandan da yine Ecevit tekrar tekrar iki büyük konfederasyonun birleşmesi, birleşmeseler dahi bir işbirliğine girmeleri lüzumunu belirtmiştir ve onları böyle bir işbirliğine çağırmıştır. Benim tahminim, Ecevit kendisi de Türk-İş'in erimekte olduğunu, ondan pek bir yarar gelmeyeceğini bilmektedir ama, belki şunu hesaplamaktadır: Türk-İş eriyor, bunun içinden sosyal demokrat sendikalar ve diğer sendikaların da tabanı sola doğru, DİSK'e doğru kayar ve DİSK içinde bir bütünleşme olur. CHP liderinin bu çağrılarına karşı Türk-İş de, DİSK de ihtiyatlı davrandılar. Halil Tunç her ne kadar birkaç ay önce Türk-İş'e yakın parti CHP'dir dediye de, aynı demecinde bir takım ihtiraz kayıtları, çekimserlik kayıtları koymaktan geri kalmadı ve Türk-İş İcra Kurulu ne CHP'yle ne de DİSK'le yakınlaşmak konularında bir karar almadı. Öyle tahmin ediyorum ki, Halil Tunç MC iktidarının iktidardan gideceği açıkça belli olmadan, kesinleşmeden ve burjuvazinin CHP alternatifini, almasığını, tercih ettiği konusunda kesin bir sonuca varmadan tutumunu değiştirmeyecektir.

İşçi Sınıfının Sendikal Birliği DİSK Çatısı Altında Gerçekleştirilmeli ve DİSK'i Kendi Kuruluş İlkeleri Çizgisinde Tutma Mücadelesi Verilmelidir

DİSK de, daha doğrusu DİSK üst yönetimi de ihtiyatlı davranmıştır. CHP kadar DİSK üst yönetiminin de DİSK'i sosyal demokratlaştırma çabasında olduğunu, CHP'lileştirmek istediğini defalarca yazılarımızda, demeçlerimizde belirttik. Ama DİSK bunu yapabilmek için, bu sosyal demokratlaşmayı, CHP'lileşme sürecini sürdürmek ve gerçekleştirebilmek için, bir yandan da sosyalist görünümünü devam ettirmek, hatta bu maskeleyenin başarılabilmesi için abartarak devam ettirmek durumundadır. Genç arkadaşımız Metin Çulhaoğlu'nun dediği gibi, hep sağa kayıp abartmalı bir sol görünümünde olmak durumundadır. Çünkü DİSK'in tabanında sosyalizm tutmuştur, işçiler artık sadece daha iyi sosyal toplu sözleşme yaptığı için değil, sosyalist belledikleri için DİSK'e gelmişlerdir ve gelmektedirler. DİSK'in on yıla yakın bir zaman içinde oluşturduğu geleneksel sosyalist bir imajı vardır. Bunu yıkmadan, bunu bozmadan, bunu devam ettirerek DİSK üst yönetimi DİSK'i CHP'lileştirmek, sosyal demokratlaştırmak çabası içindedir. DİSK artık, DİSK üst yönetimi elinde artık eski DİSK değildir. İşçilerimiz gittikçe bunu öğrenmektedirler. DİSK eskiden TİP ile bütünleşmiş durumdaydı. Bütünleşmiş olduğu için de yöneticilerinin, liderlerinin gönlünde yatan sosyal demokrat arslan ortaya çıkıp kükreyemiyordu. Ama gönüllerde o arslan, o zamandan yatıyordu. DİSK'i TİP'ten ayırmanın ilk belirtisi, 12 Mart Muhtırası dolayısıyla ortaya çıktı. DİSK üst yöneticileri 12 Mart muhtırasını ve yeni rejimi onayladılar, onaylar nitelikteki bir bildiriye DİSK adına imza attılar. TİP ise muhtıraya ve yeni yönetime karşı çıktı. Karşı vaziyet aldı. Ondan sonra da DİSK yönetimi 12 Mart olağanüstü dönemini, hareketi avaraya,

rölanıye alarak geçiştirmeye baktı. TİP ise kapatıldı. 12 Mart döneminde DİSK üst yöneticileri kısa bir süre tutuklanmanın dışında bir engele uğramadılar. Oysa haklarında bir dava vardı. Hem de burjuvazinin çok tedirgin olduğu, çok karşı koyduğu, çok korktuğu bir olaya, 15-16 Haziran olaylarına ilişkin bir dava sürüyordu. Ama bu dava sivil mahkemeden 12 Mart döneminin sıkıyönetim askeri mahkemesine gittiği zaman, 12 Mart döneminin askeri sıkıyönetim mahkemesi bu davaya bakmaktan geri durdu, görevsizlik kararı verdi. DİSK üst yönetimi 12 Mart'ı böyle geçirdi, ama işçi sınıfı böyle geçirmedi. İşçi sınıfı, DİSK'e dahil sendikaların işçileri, 12 Mart döneminde grevlerinin sık sık ertelendiğini gördüler. Hatta sonradan İstanbul'da grevler tüm yasaklandı. Yapılan grevlere çok sınırlamalar kondu. Çoğu zaman toplu sözleşme görüşmelerine tıkanmaları önlemek, yardımcı olmak gerekçesiyle, mahallî sıkıyönetim komutanları katıldı ve toplu sözleşme müzakereleri işverenlerin istekleri doğrultusunda sonuçlandı.

DİSK üst yönetimi, TİP' in kapanmasıyla kendilerini daha serbest hareket edebilir bir durumda hissettiler. 73 seçimlerinde sol kanat CHP'yi desteklemişti, bu seçimlerden CHP en büyük parti olarak çıkmıştı. Artık DİSK liderliği örgüt yapısını CHP'leştirme, sosyal demokrat çizgiye oturtma, halk sektörünü savunma politikasını istediği gibi yürütebilirdi. TİP'in 1 Mayıs 1975'de yeniden kuruluğu hesapları biraz bozdu. Ama DİSK üst yönetimi, liderliği bunu pek de umursamadılar. DİSK'in gücüyle ve CHP'nin etkinliğiyle, bu yeni kurulan TİP'i ezer geçeriz zannettiler. TİP'in işçi sınıfının politik hareketini temsil ettiğini, işçi sınıfında önemli bir sosyalist birikim olduğunu ve bu birikimin Türkiye İşçi Partisine yönelik olduğunu farkedebilmeleri için sosyolojik bir anlayışa sahip olmaları gerekirdi. Bilimsel sosyalizm teorisini bilmeleri gerekirdi.

şu yaptığım kısa açıklamadan çıkan sonucu herhalde siz de görüyorsunuz. Daha önce de görmüşsünüzdür. O da burjuvazinin isteklerinin, CHP'nin tutumunun, ve DİSK üst yönetiminin politikasının nesnel olarak aynı çizgi üzerine düştüğu, çakıştığıdır. Maalesef böyle. DİSK'in yapısını sosyal demokratlaştırabilmek, DİSK'i CHP'lileştirebilmek için DİSK üst yönetimi sosyalist görünümünü abartarak devam ettirmek durumundadır. Ancak öylece işlevini yerine getirebilir. Sosyal demokratlaşmaya sosyalist görünümü abartarak sürdürme noktasına gelince, bir başka kişiler ve çevreler devreye girmektedir. CHP'nin solunda yasal bir sosyalist partiye, hele bir işçi sınıfı partisine, yani TİP'e, gerek görmeyenler, gerek görmemekten de öte buna karşı, buna hasım olanlar ve kendilerini her nasılsa sosyalizmin yedd-i emini sayanlar devreye girmektedirler. Artık DİSK yönetimi, DİSK liderliği, sosyalizm adına DİSK'i CHP'lileştirmek, sosyal demokrat çizgiye oturtmak politikasını yürütebilirler. Ruhsat verilmiştir. Ve böylece büyük burjuvazi-CHP-DİSK üst yönetimi üçlemesine bu yeni sosyalizm havarileri de eklenmektedir.

DİSK üst yönetimine bu eleştirileri yapmakla beraber, hemen açıklıkla ve kesinlikle bildireyim ki, işçilerimizin sendikal düzeyde, ekonomik mücadele düzeyinde DİSK'in dışında örgütlenmeleri diye bir önerimiz yoktur. SİSK, yani Sosyalist İşçi Sendikaları Federasyonu kurmak niyeti bizim niyetimiz değildir, hiçbir zaman olmamıştır. Böyle bir söz bizim karşıımızdakiler, hasımlarımız tarafından icad edilip ortaya sürülmüş ve bize maledilmeye çalışılmıştır. Biz hâlâ işçi sınıfının sendikal

birliğinin DİSK çatısı altında gerçekleştirilmesinden yanayız. Ama buna bir işaret de ekliyoruz.

Çatısı altında işçi sınıfının sendikal birliğinin oluşturulacağı DİSK, kendi kuruluş ilkeleri çizgisinde tutulmalı, bu çizgide tut[ul]ması için gereken mücadele verilmelidir. Bu mücadele DİSK'teki sosyalistler, Türkiye İşçi Partililer tarafından halen verilmektedir. DİSK üst yönetimi açıkça TİP'e karşı tavır almış, tavır almaktan da öte bir savaş açmıştır. TİP daha kurulurken DİSK içinde önemli, etkin olan, hatta bazıları DİSK'in kuruluşundan beri onun içinde yer almış olan bir takım sendikaların yöneticilerini de kapsıyarak kuruldu. Partinin kuruluşundan az sonra yapılan DİSK Genel Kongresinde Partililerin, sosyalistlerin gücü ortaya çıktı. Ondan sonradır ki DİSK üst yönetimi sosyalistlere, TİP'lilere karşı savaş açtı. Sosyal-İş Sendikasının, Petrol Kimya-İş Sendikasının, Turizm-İş Sendikasının başına gelenleri, bu sendikalara, kanun, usul tanımadan, aklın alamayacağı işlemlerin yapılmakta oluşu hepimizce bilinmektedir. Bunun ayrıntıları üzerinde durmaya lüzum görmüyorum. DİSK'i kendi kuruluş çizgisi üzerinde tutmak mücadelesi verilecektir ve verilmektedir. DİSK'in sosyal demokratikleştirilmesine, CHP'leştirilmesine karşı mücadele verilecektir ve verilmektedir. Bu mücadeleyi TİP'liler ve partiye yakın olan militan işçiler yürütmektedirler.

Şimdi DİSK üst yönetimi iktidarda olmanın verdiği bir takım olanakları sonuna kadar kullanarak ve son derece anti-demokratik tüzük maddelerini işleterek, bunun ötesinde de mantığın, insafın kabul edemeyeceği yöntemler kullanarak, DİSK içindeki sosyalist sendikacı ve işçilere karşı mücadelelerinde başarı sağlar görünmektedirler. Ama bu kısa vadeli olacaktır. Uzun vadede, ne kadar uzun söyleyemem ama, mutlaka Türkiye'de işçi sınıfının sendikal hareketi, politik hareketine uygun bir çizgi üzerine oturacaktır ve DİSK'in kendi kuruluş ilkelerine göre sürdüreceği çizgi bu sonucu verecektir.

CHP'ye Karşı Tavrımız

CHP'ye karşı tavrımız da iki yönlüdür. CHP demokratik hak ve özgürlükleri savundukça, bunun mücadelesini verdikçe, MC'nin faşizan, anti-demokratik uygulamalarına karşı çıktıkça biz parti olarak CHP'nin yanında yer alırız. Bundan da öte, dünyanın hiçbir yerinde işçi sınıfı partisi ne kadar güçlü ne kadar gelişmiş olsa da, işçi sınıfının tümünü kapsamına almadığı, alması mümkün olmadığı için, emekçi kitleler içinde sosyal demokrat parti olarak CHP'nin örgütlenmesine karşı çıkmayız, bir ölçüde bunu da olumlu karşılarız. Ama CHP'nin işçi sınıfıyla bütünleşmesine, bütünleşip işçi sınıfının politik hareketini kendi sosyalist hedefinden saptırmasına, işçi sınıfının politik hareketine sosyal demokrat bir nitelik ve doğrultu vermesine karşı mücadele ederiz, sonuna kadar mücadele ederiz, uzlaşmaz bir şekilde mücadele ederiz.

Demokratik hak ve özgürlüklerin temel güvencesi dünyanın hiçbir yerinde sosyal demokrasi değildir. Türkiye'de de sosyal demokrasi ve CHP değildir. Türkiye'de demokratik hak ve özgürlüklerin gereği gibi savunulmasını, korunmasını, geliştirilmesini CHP'den beklemek yanlıştır, bu bekleyişte olanlar ergeç hayal kırıklığına uğrayacaklardır. CHP'nin önemi nitel değil, niceldir. CHP nicel olarak büyük

bir partidir, sadece demokratik hak ve özgürlüklerin temel savunucusu, geliştiricisi, ilerleticisi işçi sınıfıdır ve işçi sınıfının sosyalizmi hedef alan politik örgütüdür. Onun için Türkiye’de sosyalizm mücadelesi bir yana, demokratik hak ve özgürlüklerin geliştirilmesi, korunması mücadelesi için de işçi sınıfının politik düzeyde örgütlenmesi, etkin olması, güçlü olması şarttır. İşçi sınıfımız Partimiz aracılığıyla bu etkinliği şimdiden göstermektedir. Partimiz güçlendikçe ve genişledikçe bu etki-leme gücü daha da artacaktır.

Partimizin güçlenmesi, CHP’nin mutlak suretle zayıflaması demek değildir. Demin de anlattım, işçi sınıfı partileri ne kadar gelişmiş, güçlü de olsalar, ne işçi sınıfının, ne emekçi kitlelerin tümünü kapsamına almazlar. O kapsamın dışında sosyal demokrat parti, CHP örgütlenebilir. Siyasal partiler yelpazesinde işçi sınıfının sosyalizmi hedef alan partisinin yeri ayrıdır, sosyal demokrat partinin yeri ayrıdır ve oylar açısından bu partiler birbirinden oy almaktan ziyade esas sağcı partilerin oylarını alma durumundadırlar. Bugün çeşitli sağcı partilerin hâlâ kitlelerde küçümsenmeyecek tabanları vardır. AP oy tabanını genişletmiştir son seçimlerde. Daha milyonlarca emekçi, hatta küçümsenmeyecek sayıda işçiler AP’ye, MSP’ye oy vermektedirler. Oylar konusunda meseleyi CHP ile TİP, veya CHP ile herhangi bir sosyalist parti arasında oy bölüşümü olarak görmemek gerekir. Her iki partinin de yönelmesi gereken hedef, sağ partilerin kitle tabanlarını kemirmek, kendilerine çe-kebilmek olmalıdır. Esas sorun budur.

Biz bu yaptığımız tahliller ışığında, tekrar ediyorum, CHP demokratik hak ve özgürlükleri savunduğu sürece, dış politikada en azından kendi deyimiyle kişiliği olan bir politika uygulamaya yöneldikçe, onun yanında yer alırız. Ve asgari ortak noktaları ihtiva eden, bağımsızlık ve demokrasi konusunda asgari ölçüde ortak noktaları ihtiva eden bir platform üzerinden bir güç birliği ve işbirliği yapabilme imkânlarını da öngörürüz.

Sonuna geldik. Bütün bu tahlillerden anlaşılıyor ve görülüyor ki, MC iktidarı çok sıkışmış bir durumdadır. Ekonomik durum itibarıyla çok sıkışmış bir durumdadır. Kendi koalisyonu içindeki anlaşmazlıklar dolayısıyla çok sıkışmış bir durumdadır. İşçi ve emekçi kitlelerin, halk kitlelerinin verdiği mücadele ve direnişten dolayı çok sıkışmış bir durumdadır. Ve nihayet biricik güvendiği dal olan, dayanağı olan burjuvazinin içinde CHP’ye eğilimli bir kesimin oluşmasından, bir eğilimin gelişmesinden dolayı da sıkışmış durumdadır. Bunun için MC iktidarı can havliyle saldırır bir duruma gelmiştir. MC iktidarı içinde Demirel’in özel bir durumu, özel bir hesabı vardır. Demirel bilmektedir ki, eğer bu oturduğu iktidar koltuğundan bir kere düşerse, uzaklaşırsa, artık bir daha o koltuğa gelebilmesi imkânı yoktur. İktidar koltuğuna tekrar gelebilmek şöyle dursun, kendisi ve yakınları için yüce divan yolu ve diğer kovuşturma yolları açılacaktır.

MC iktidarı bir taraftan devlet aygıtını tüm kesimleriyle ele geçirmek politikasını, devlet aygıtını faşistleştirmek, en azından sağcılaştırmak politikasını yürütmektedir. Devlet memurları kesiminde yapılan kısımlar, değiştirmeler, partizanlık diye öteden beri adlandırılan olaylar düzeyini çok aşmıştır. Doğrudan doğruya devlet aygıtını ele geçirme aşamasına gelmiştir. Aynı zamanda kendi iktidarlarının ideolojik tabanını, kitle tabanını, oluşturmak için öğretim kesimine el atılmış, öğretmenlerin,

öğrencilerin, yüzlerce binlercesi kıyıma uğratılmış, okullarından uzaklaştırılmıştır. Yerlerine ülkücüler, komandolar yerleştirilmiştir, yerleştirilmektedir. Hatta, bundan önceki bazı konuşmalarım da belirttiğim gibi, ordu üst kademelerinde MC iktidarı bir takım operasyonlar yapmaya, kendi istediği kişileri, kendi istediği yerlere getirmeye kalkmıştır ve MC iktidarının askerî bir sıkıyönetim ilânı girişimleri, istekleri ise hemen her gün tekrarlanmaktadır.

Ama bunlar yetmiyor. İşçi sınıfı, ileri demokratik güçler, gençler, aydınlar, toplumun demokratik kurumları direniyor her şeye rağmen, mücadele veriyor her şeye rağmen. Bir sinme ve gerileme ortamı yok. Bunun üzerine açıktan saldırılara geçiyor MC iktidarı. Gene hep bildiğiniz gibi. Öğrenci kesimine saldırılar, işçi kesimine saldırılar, öğretmen kesimine saldırılar, silâhlı, dinamikli, bombalı. Ve insanlar ölüyor, yaralanıyor. Doğu ve Güney Doğu illerimizde, artık açıkça denilecek bir biçimde mezhep ve dil ayrılıklarına göre ayırım gözetici uygulamalar ve baskılar ağırlaştırılarak yürütülüyor. Olaylar çıkartılıyor. Komandolar kentlerde ve kasabalarda cirit atıyor. Kısacası Doğu ve Güney Doğu illerimizin üzerine anti-demokratik, baskıcı, şiddete dayanan yönetim bütün ağırlığıyla çökmüş durumda.

Saldırıların son iki örneği, iki üç gün önce Gaziantep’de öğrenciler arasında çıkan olaylar ve bir gencimizin gene hayatını kaybetmesi; 10-15 gün önce de Diyarbakır üyemiz olan bir partili arkadaşımızın Elâzığ’da taammüden öldürülmüş olmasıdır. Partiden gönderilen araştırma heyeti meseleyi incelemiş, araştırma yapmış ve edindiği bilgilere dayanarak, bu cinayetin siyasî bir cinayet olduğu, önceden tasarlanarak yapıldığı kanaatine varmıştır. Elâzığ valisi cinayetin siyasî cinayet olduğunu reddetmiştir. Ama reddederken şunu da eklemekten geri durmamıştır: “Şimdiye kadar solcuların elleri havaya kalkıyordu, şimdiden sonra sağcıların yumrukları havaya kalkacak.” Şaşmamak gerek, bir Adalet Bakanının ölenleri, saldırıya uğrayanları vatan haini, saldıranları da vatanperver ilân ettiği bir ülkede elbette valiler de böyle konuşacaktır. Doğu ve Güney Doğu illerimiz bütün bölgesel denge, bölgeler arasında dengeli kalkınma edebiyatına rağmen, ekonomik ve kültürel kalkınma açısından da gene ihmal edilmiş, kendi kaderine terkedilmiş durumdadır. Her zaman tekrarladığımız gibi, Doğu bölgemizin sorunları ancak bir sosyalist düzen içinde, adilce, eşitçe, kardeşçe yaşama şartlarına göre çözüme kavuşacaktır.

Bu saldırılar da işçi sınıfını, demokratik güçleri, ilerici güçleri sindirmeye yetmiyor ve yetmeyecektir. Mücadele devam ediyor ve edecektir. Türkiye’de bağımsızlık demokrasi, sosyalizm mücadelesi, bir aşamadan diğer aşamaya doğru ilerleyerek gelişecektir. Ama bu ilerleme ve gelişme toplumun objektif, nesnel gelişme kanunları sonucu kendiliğinden gerçekleşmeyecektir. Bilinçli, disiplinli, özverili bir mücadeleyi de, gerektirmektedir. Ancak böyle bir mücadele ile bu gelişme ve ilerleme gerçekleşebilecektir. İşçi sınıfımız, emekçi halk kitlelerimiz ve diğer ilerici ve demokratik güçler gerekli olan bu mücadeleyi verecektir. Partimiz işçi sınıfının siyasal örgütü olarak tarihsel görevinin ve sorumluluğunun bilincindedir ve görev başındadır.

Saygılar.

“Partimiz Görev Başındadır” broşürü, Kasım 1976